

SĂMĂNĂTORUL

NUMĂR DE PAȘTI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSUL:

- G. COȘBUC. — Parabola Sămănătorului (poezie).
C. SANDU-ALDEA. — Radu Șaloparu (schifă).
A. STAVRI. — Certați (poezie).
D. ANGHEL. — Călătorii (poezie).
M. SADOVEANU. — În pădurea Petrișorului (povestire).
G. RANETTI. — Fabula maimuțării (versuri).
G. VILSAN. — Revederea (poezie).
G. POPOVICI (T. Robeanu). — Două poezii inedite.
I. SCURTU. — M. Eminescu în lumina vremilor de azi (conferință).
ST. O. IOSIF. — Somnul lui Corbea (baladă).
NATALIA IOSIF. — Ciocirlia (poezie).
I. BORCIA. — De dor (poezie).
ZOE VERZEA. — Bijuteriile (după François Copée).
ADRIANA GHEORGHIU-BUZOIANU. — Nostalgie (poezie).
N. DUNĂREANU. — Credință și iubire (nuvelă).
A. G. DOINARU. — Înainte ! (poezie).
I. U. SORICU. — Înviere (poezie).
G. MURGOȘ. — Discursul de recepție al d-lui Mrazec.
I. DRĂGĂNESCU. — Rîndunica (poezie).
ENRIC FURTUNĂ. — Spre voi (poezie).
I. BROȘU. — Imn Primăverii (poezie).
I. M. MARINESCU. — Vecernie (poezie).
Cronică.

ILUSTRĂȚII DE D-NU: *Kimou Loghi, G. Verona, I. A. Ste-riade și o compoziție muzicală de Liviu Tempea*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL

În țară . . . . . 10 lei
În străinătate . . . . . 12 »

PARABOLA SAMANATORULUI

*Evang. Marcu, Cap. 4 și
Mateiu, 13.*

Vorbind apoi, a zis Mîntuitorul:

„Căzu din boabe-o parte pe cărări,
Și paseri aū venit, de sus cu zborul,
Și-obraznice-aū mîncat și-aū dus în zări
Atîta grîu! Și-Amin, Amin zic vouă,
Că 'n minte am slujbașii-acestei țări.
Din boabe-o parte 'n loc fără de rouă
Crescînd peri, dar el de vină nu-î,
Căci Tatăl vrea, și-a Lui e că nu plouă.
Căzu 'ntre spinî o parte, și-o văzu
Perind de spinî și umbră și cucută,
Și-Amin vă zic, c'aceasta-î vina lui.
Și-a fost și-o parte 'n bun pămînt căzută,
Și patruzeci o boabă fost-a dînd,
Și-o seamă șasezeci, și multe-o sută.“

*Sfirșitul, Doamne, l-ai păstrat în gînd?
Că oamenî răi, aduși din multe locuri,
De-acel presimț ce mîn' un lup flămînd
Spre-alți lupi venind cu biciu și cu batjocuri,
Bătură omul și-al lui grîu l-aū dus
În lacomul ponor al lor, în docuri.
El bietul, încrezut în Cel-de-sus,
În caldul Prier își va 'ncinge briul
Să semene din noū, precum ai spus:*

*Ei iarăși vor veni să-î prade griul.
 Și, dacă-î lași Tu, Doamne-așa mereu,
 Din mîna cui să simt'aceștia friul?
 De ce n'ai spus și-aceasta, Doamne-al meu?
 Tăcut, Tu poate 'ngrămădești mânia?
 Ori poate, vaî, deși ești Dumnezeu,
 Nu știi nimic ce-amar e 'n România?*

G. COȘBUC.

RADU ȘALOPARU

LUI PÎRVĂNEL.

I.

Flăcăul cuprinse piscul luntrei în brațele-î vînjoase și îl săltă de la pămînt. Se propti apoi în picioare și încordîndu-și puternic mușchii șalelor, dădu luntrea la apă.

Cînd o simți plutind ușoară, îi făcu vînt și sări în ea. Se așeză pe scîndura prinsă de-a curmezișul luntrei și puse belciugile opăcînilor în strapazanele de fer. În acest timp luntrea se depărtase de mal ca de vre-o două stîngenî și apa o și furase la vale. Flăcăul își propti picioarele în cel d'intîiîu crivac din fața lui și începu a trage la opăcînî. Cea d'intîiîu mișcare fu grea. Dar după cîteva bătăi, luntrea începu a pluti în susul apei.

Lîngă mal erau ancorate și legate ciamurî cu lemne de salcie de prin ostroavele Dunărei, caice cu pietre de var, corăbii cu savură, șlepurî cu bucate, podurî de trecut vite, plute ce ajungeau aproape de sfertul Dunărei.

Flăcăul nostru trecea pe lîngă ele, urcînd mereu în susul apei.

Era liniște și lumină. Luciul Dunărei n'avea nici o înfiorare. Numai în piscul luntrei se frămînta, se fărîma o pînză îngustă de apă ce susura ușor.

Ce frumoasă era așa Dunărea!

Luntrașul rămase cite-va clipe cu lopețile în sus, privind în largul ei. Uriașa pînză albastră a apelor călătoare sfărma razele soarelui în pulbere de argînt, care tremura, sclipia, te orbia. Sălciile ostroavelor jucau în răsfrîngerea luminii, iar luntrea plutia ușoară pe întinderea lină și amăgitoare. Un glas de fată răzbătea din vile de pe malul innalt. Din spre oraș se auziau zgomote de ciocăniturî, înă-

bușite de apă și de depărtare... O moleșală plutia în văzduh, se împinzia pe ape, se lăsa în mădulare. O moleșală dulce care te fură pe nesimțite și te face să trăești ca 'n vis.

Luntrașul începu iar să tragă la opăcini, păstrind acelaș ritm domol ce te lasă să gîndești...

... Și el se gîndia... Se gîndia la Jragostea lui fără noroc, la logodnica lui moartă pe cînd el își făcea slujba la flotilă... La logodnica lui, care l'a chemat pînă și-a dat sufletul și care a murit cu ochii deschiși, fiind-că nu l'a văzut. La logodnica a cărei icoană el o păstrează și astăzi curată și neprihănită, ca pe un chip de sfîntă, în adincul sufletului lui încercat...

Îi veni apoi în minte ziua liberării, cînd camaraziî lui zvirliau șăp-cile în sus, chiuind: «m'am dus, măăă!» și el sta de o parte, ascultînd îngîndurat sunarea rezervei și a pasului de voie.

Se gîndi apoi la părinții lui cari îl tot zoriau să se însoare și pe cari el nu-i putea asculta, căci amintirea dragostei lui fără noroc, îi lumina tot sufletul... Cu această amintire trăește el, Radu Șaloparu, feciorul lui Stan Păpușă din Atirnați.

În ceata luntrașilor din vadul Linăriei, el să arată repede ca o fire deosebită. Nu vorbea, nu glumea, nu ridea. Un flăcău cam tomnatec innalt, bine legat, nițel cam adus de umeri, cu o frunte lată și bol-tită, cu o față smolită pe care o luminau doi ochi negri, plini de o adincă melancolie. Ast-fel era Radu Șaloparu, care îndreptă acum luntrea spre a lua Dunărea în curmeziș și a trece dincolo.

Om harnic, el își găsisese în anul acela un nou izvor de cîștig... De cit-va timp încoace a început a se întinde și pe malul drept al Dunărei, ceva mai la deal de Brăila, ba chiar și prin ostroavele mai apropiate, grădini bulgărești. Pentru muncile de peste vară gră-dinariî tocmeșc cu luna fete sărmane din mahalalele orașului, iar pentru căratul zarzavatului luntrași cari îl aduc în luntre în vre-un vad de unde apoi îl iaă carele bulgărești de-l duc în piață. Radu Șaloparu se tocmeșc la grădinerul Ivan Petkov, un Bulgar gras, urit și rău. Învoiala era așa: cînd va sfinți soarele, cel mai tirziu pînă se va întuneca, Șaloparul să fie cu zarzavatul în vadul Linăriei. În spre grădina lui Petkov mergea, dar, acum luntrașul nostru.

Brăila i se arată în față, strejuită de o pădure de catarguri. Pe peretele negru și lucitor al unui șlep deșert jucaă pete de lumină veselă... Un miros ne catran plutia pe ape, venind cine știe de unde... Un pește se bătu chiar lingă luntre și apa începu a tremura în cercuri din ce în ce mai mari, din ce în ce mai slabe.

Crenguțe de salcie, coji de piine, umflate de apă, leșuri de vite, buturugi treceau cînd și cînd plavie în josul apeî.

Cînd era cam la trei sferturi de ale Dunărei, luntrașul își întoarse capul spre stînga și privi într'acolo. La vre-o ciți-va stîngenî de el se vedea ceva nedeslușit. De oare-ce apa era foarte repede, el cîrmi luntrea cu piscul drept la deal și începu a lopăta din toate puterile. După cîteva minute plavia se apropiè și se desluși: era o femeie înecată. Luntrașul o atrase cu visla, se plecă apoi pe usna luntriî și apucă repede de hainele ude. Șorțul se întorsese și învălise fața înecateî. Șaloparu îl trase de pe ochi. Un obraz buhav și vînat răsări de supt el. Flăcăul se propti bine în genuchî, și cu toată puterea lui trase. Luntrea se plecă, se plecă și înecata fu ridicată în ea. Luntrașul luă opăcinile în mîini și cîrmi în loc. Apoi porni vijelios în spre oraș. Și tot uitîndu-se la fața înecateî, trăsăturile ei i se păreau din ce în ce mai cunoscute: era o fată ce muncia la Petkof. El nu știa cum o chiamă, dar o recunoaștea foarte bine...

Ajunse 'n vad și așeză înecata pe mal. În cîte-va minute lumea se făcu grămadă în jurul ei.

— Săraca!

— Mititica!

— Sărmănica! BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Unde ai găsit'o?

— O cunoaște cineva?

Radu răspunse:

— E o fată ce muncia la grădină.

— La care grădină?

— La Petkof.

Un altul zise:

— E bătută!

Și plecîndu-se pînă aproape de obrazul feteî, el arătă cu degetul:

— Uite vinătăile, ia!

— Așa-î. Așa-î. E bătută!

Un prichindel de băiat, știrb de doi dinți din față, își făcu loc prin mulțime, se uită lung și serios la înecată, apoi izbucni:

— Asta-î fața Aurica a babeî Nedelea de lingă noi.

Și pieri.

Cercul de lume se făcea tot mai mare în jurul înecateî și de oare-ce toți vorbiau, vocile omenești se amestecau într'un fel de biziit de bondari uriași. Un moșneag ridică încet capul feteî și puse supt el un sac drept căpătiîu. Un alt om îi încrucișă mîinele pe piept...

O femeie bătrînă—bătrînă, a cărei fața era brăzdată adînc de vîrstă

și necazuri, se strecură încet printre lume, se apropië de înneacă, se uită la ea o clipă și căzu grămadă pe ea:

— Ooof!... Aurica mamei!... Fata mamei bună!... Floarea mamei mindră... Auricoooo!...

Și vreme de cite-va minute, bătrina rămasă cu obrazul înmormintat în veștmintele ude ale copilei. Apoi își ridică încet capul și începu a se bate amarnic cu pumnii în el:

— Doamneeee... Doamneeee... ardete-ar un foc Doamne... cum mi-ai ars și tu mie inima... Auricooo! Floricoooo!... Ooof!

Și 'n crîncena ei durere, bătrina se sculă drept în picioare. Privirea ei turbure, ca de nebună, se plimbă o clipă pe lumea ce plingea în jurul ei, apoi căzu pe apă... Și, repede, o mică fierbere între oameni... lumea se dă la o parte... bătrina se îndreaptă spre apă, aleargă, s'aruncă drept cu capul în jos în Dunăre. Dar Radu Șaloparu sări după ea și o scoase iute la mal. Bătrina se încleștase de el și țipa furioasă:

— Cine ești tu, mă? Ce vrei tu, mă? Hoțule! dar o femeie zise:

— Săraca baba Nedelea! Atit sprijin avea și ea!

Ciți-va oameni o luară cu vorba și o dădură la o parte. Un căruțaș așeză un braț de paie pe fundul căruței și puse pe înneacă peste ele. Apoi porni domol la deal. În urma căruței venia baba Nedelea care se bocia și se izbea cu pumnii în cap și-și zmulgea părul, strigînd cît o lua gura:

— Bulgaru 'mă-a omorit'o. El mi-a mîncat'o friptă... Bulgarul... potopi-l'ar Dumnezeu!

În urma ei și pe de lăturile căruței lumea făcuse convoi și se depărta încet-încet, perind în pulberea 'ntr'aurită a soarelui ce sfințea.

Iar Radu Șaloparu sta tot pe malul Dunărei și privea luciul de oțel al apelor ei, pe cînd în sufletul lui roiau gînduri amare și în inima lui incolția o durere neînțeleasă.

II.

Se știa acum de ce se înnecase Aurica. Se știa de la o fată care muncise cu ea la grădina lui Petkof. Acesta urmăria de multă vreme pe fata babei Nedelea. I-a întins o cursă, a bătut'o, a necinstit'o și nenorocita s'a aruncat în Dunăre. Fata care adusese vestea, venise în Brăila spre a vedea dacă într'adevăr Aurica e acasă, așa după cum spunea Bulgarii.

Acum se știa... toată lumea știa... Toată lumea credea... Numai Radu Șaloparu nu zicea nimic, nu credea nimic, nu întreba nimic.

Dar din ziua cînd a scos din apă pe Aurica, toată ființa lui e muncită de o durere ascunsă, frămîntată de un aprig zbucium pe care nu-l poate stăpîni. O ură neagră în potrive Bulgarului nelegiuit îi roade în suflet, cum roade apa în mal. De mai multe ori a visat pe innecată. Se făcea că se uită la el lăcrămînd și arăta cu degetul pe unde a fost bătută, zicînd: «mă doare! mă doare!».

Intr'o asemenea stare sufletească nu fusese el niciodată. Slăbia văzînd cu ochii și ochii lui aveau o strălucire ciudată și înfiorătoare. Cînd îl apuca noaptea pe Dunăre, i se părea că opacina se oprește în *ceva* greu. Trăgea, ridica și chipul buhav al innecatei îi răsăria din unde foarte trist și foarte plîns. O voce slabă îi șoptia: «mă doare! mă doare». Iar cînd Crivățul șuera pe deasupra apelor, frămîntîndu-le în valuri înspumate, în urletul acestora i se părea că aude acelaș glas din ce în ce mai stîns, din ce în ce mai înfiorător: «mă doare! mă doare!»...

Și într'o bună dimineată flăcăul lui Stan Păpușă se sculă foarte liniștit, foarte odihnit, cu un senin neobișnuit în suflet.

Cînd a ajuns la mal, Dunărea era înfuriată: sufla un crivăț aspru ca'n miezul iernei. Valuri verzi, înnalte, înspumate în creste, se în-lănțuiau, se goniau unele pe altele, se izbiau minioase în adîncimi, fișîind, vijiînd, gemînd, University Library Cluj **vuind**.

Și vîntul sufla mai crîncen, mai aspru, mai grozav.

De pe mal vedeai furia elementelor ce luptau acum unul cu altul: furtuna și apa...

Iar cînd a venit vremea de dus la grădina lui Petkof, Radu Șaloparu și-a desprigonit luntrea, și-a făcut cruce, a dat-o la apă și sărînd în ea, porni.

Era grozavă de văzut întinderea zgomotoasă a apelor frămîntate de furtună!

Un caic pe al căruî catarg nu era întins nici cel mai mic petec de pînză, zbura în susul apeî mai iute decît cel mai iute tren.

Un vapor abia putea înainta la vale în potrive vîntului. Corăbiile erau întoarse cu cîrma la deal și cu ancora la vale.

Șlepurile goale, singuratece, apropiate de mal, erau răsturnate pe o coastă.

Macaralele scîrțiau, lanțurile zuruiau, catargele pîrîiau, vapoarele șuerau, corăbierii alergau, zbierau, pompau... Și peste toate aceste zgomote trecea urletul vîntului, vuetul valurilor uriașe ale apelor necruțătoare...

O corabie ce luase apă, se legănă odată la dreapta, apoi la stînga și începu a se cufunda. Oamenii de pe ea coborau repede în barcă.

În două minute corabia fu înghițită de ape. Numai vârful catargului se vedea cînd și cînd din valuri ca o mîna ce chiamă ajutor...

Și pe o asemenea grozăvie de vreme Radu Șaloparu trecea dincolo...

Scormonite pînă în adîncuri, săltate, împinse, rostogolite, biciuite de vînt, apele se ridicaū unele peste altele cît luntrea, cît omul, cît casa; se prăbușiau gemînd, vuind în adîncimi amețitoare de unde iar se ridicaū mai înalte, mai grele, mai întunecate, mai furioase, mai năpraznice.

Și peste ele trecea luntrea lui Radu Șaloparu și'n vuetul lor se risipea glasul luntrașului care cînta:

«Dunăre, Dunăre,
Drum făr'de pulbere
Si făr'de făgaș,
Ce trupșor mîncășî!»

A ajuns dincolo, a scăpat. A luat-o la deal, a ocolit pe după Chi-ciul Popii și a dat la mal, la un cot supt o salcie pletoasă, ce-l ascundea de orice privire. Prin partea locului nu ancorează niciodată nici un caic, trec însă șeici destule la deal cînd bate Crivățul. În ziua aceea nu trecea nici una. A ridicat luntrea cu piscul pe mal, a sărit apoi în ea, scoțînd cuțitul dela briu și ghemîndu-se aproape de scîndura pe care ședea cînd trăgea la lopeți. A stat așa ca vre-un sfert de ceas, ridicînd în răstimpuri capul și uitîndu-se cu băgare de seamă în toate părțile. Apoi s'a ridicat în picioare și a dat luntrea la apă. Spărsese luntrea'n fund scoțînd calafatul dintre două scînduri și astupase spărtura cu o șuviță de cîrpă pe care o îndesase bine cu vârful cuțitului, dar care putea fi scoasă cînd trebuie...

Cînd a ajuns la grădină, toți s'au crucit... Și Petkof mai-mai să-l ia'n brațe și să-l sărute... A încărcat mai puțin ca de obicei și a pornit., Dar abia trase de trei ori din opăcină, că se pomeni chemat. Era Petkof care era să vie și el la Brăila.

— Pe vremea asta, domnule Ivan?

— Eî ce? Ce? O să ne'n necăm?

Șaloparu însă care adusese în ajun un Bulgar din Brăila la grădina lui Petkof, pricepu de ce ține cu orice preț acesta să meargă la Brăila. Bulgarul ce venise erî la el, îi spusese să se facă nevăzut.

De aceea se bucurase atît de mult *domnul* Ivan la vederea lui Șaloparu. Dacă n'ar fi venit el, cum ar fi ajuns în seara asta în Brăila? Și trebuia neapărat să ajungă în Brăila, să plece din baltă.

Șaloparu cîrmi luntrea din lopeți și o dete la mal cu cîrma în-

nainte. Bulgarul sări în pisc, se așază bine, se pipăi odată în buzunarul din dreapta și apucă visla în mîini.

Se întuneca. Vîntul vuia cu aceeași furie și cînd eșiră la loc larg, nu mai fu chip să înainteze. În momentul cînd lopețile erau în sus, vîntul sufla în ele ca într'o pînză și Radu abia le putea da înapoi.

Valurile se rostogoleau unele peste altele, se goneau, vuiau fără preget. Pădurile de sălcii din ostroave plîngeau, urlau, se'nvălurau...

Bulgarul îngălbeni.

— Ce-î de făcut?

Radu se făcu a n'auzi și într'un tîrziu zise:

— Nu-î a bună, domnule Ivan. Cere apa om!

Un fulger le luă deodată vederile. Bulgarul se închină. Tunetul bubui cu atita putere în cît credeai că tăriile cerești stau să se dărîme pe ape. Un alt fulger luminează pentru o clipă zbugiumul apelor înfuriate... Apoi văzduhul se întunecă deodată. Se înnoptă...

Cei două oameni nu se vedeau de loc. Apa era grea și Șaloparu trăgea din toate puterile. Neputînd innainta la vale, luase Dunărea în curmeziș și vîntul îi ducea la deal. El își da seamă de aceasta, la lumina repede a fulgerelor...

...Erau acum în puterea Dunării, innecați în întunerec, înconjurați de valuri.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Zor, Radule!

Luntrașul bombăni ceva neînțeles... Său numai i s'a părut Bulgarului?

Flăcăul se opri citeva clipe din lopătat și se plecă puțin. Găsi căpătîiul șuviței și trase... Apoi începu a gilgii în luntre...

Valurile izbeau năpraznice în pereții luntrii. Era o izbitură surdă care aducea cu o pîriitură de scinduri. Apoi valul aluneca, fugea pe supt luntre, o ridica în sus, tot mai sus și tot mai sus; o lăsa o clipă două cățarată pe creastă, apoi luntrea se prăbușea deodată în jos, în adîncimile dintre valuri, în adîncimile ce păreau că nu mai au sfîrșit. Și cînd ajungea jos, un alt talaz o izbia cu putere'n pisc, stopind apă în luntre.

...Pipăi cu piciorul: apa gilgii mereu. Luntrea se cufunda repede... Bulgarul simți deodată picioarele ude...

— Radule, se cufundă luntrea, bre!

— Nu te speria că nu se cufundă...

Intrase pînă'n usnă și nu s'ar fi mai putut ține nici un minut deasupra apei. Atunci un val trecu peste ea, o umplu de apă și o băgă afund.

...Un țipăt scurt, innecat, stîns supt apă... O umbră răsare deasu-

pra... se mișcă, innoată... O alta se ivește înc'odată și piere.. Un val le desparte...

...Vintul urlă mereu, valurile mugesc, vuesc, se sfarmă, se înalță... Radu Șaloparu innoată mereu: voinicește, într'o rînă, se lasă plavie cu fața'n sus...

Apa e grea, valul puternic: îl ia, îl duce, îl ridică, îl prăbușește, îl stropește, îl lovește crud. El nu se dă... Vuetul valurilor e asurzitor... Apa e caldă și are nisip. Șaloparu îl simte scrișnindu-î între dinți... El tae valurile cu brațele-î tari, le tae, le bate și plutește mereu.

...Fulgerele se întetesc citva timp și, la lumina lor, ei zărește malul stîng al Dunărei... Un părete de întunec!... Un val îl izbește cu putere'n cap și Radu Șaloparu rămîne citva timp amețit... Ochiî il dor din pricina nisipului ce intra în ei odată cu apa...

El se lasă afund, spre a încerca adîncimea apei și se izbește cu picioarele de ceva tare... Pămînt? Se lasă încă odată, măi domol și simte prundișul tare al unei întinsuri de apă. Se lasă într'o rînă și vine repede spre mal, pînă dă cu mina de pămînt. Se scoală și vine mătăhăind pînă la mal... E sfîrșit par'că de orice putere... E amețit de vuetul valurilor și de loviturile lor în cap... Pămîntul se învirtește cu el... O clipă două fu gata să cadă... Dar virtejul trecu și flăcăul porni domol în spre oraș.RCU Cluj / Central University Library Cluj

Furtuna urla mereu, înspăimîntătoare. Și'n vuetul ei necontenit, păreau a se desluși uneori țipetele de deznădejde, vaetele lungi ale unei lumî întregi ce pierea în valurile infuriate ale apelor zbcuimate pîn'n adincuri.

C. SANDU-ALDEA.

C E R T A Ț I

Pe cărărușa care desparte
Ca o panglică lanul de grîu,
Radu își duce calul de frîu,
Ileana vine la secerat...
Pe'ncetul vaceră de departe
Doiņa de bucium ca un oftat.

Ajunși alături nu-și spun nimica;
Merg o bucată prin grîu 'nnalt,
Să nu-l atingă pe celălalt;

Ea cu obrazul îmbujorat
 Pășește dreaptă și subțirică —
 Și el cu pașul lui măsurat.

Cînd însă drumul care-î desparte
 E lung acuma între-amîndoi,
 Numai o clipă cată'nnapoi —
 Și iarăși mersul neturburat...
 Pe'ncetul vaeră de departe
 Doina de buciun ca un oștat.

A. STAVRI.

CĂLĂTORII

(FRAGMENT)

Tăcere-î și mergem cu fața spre lună...
 S'aud zurgălăii în noapte cum sună,
 Merg spornic rotașii și-o clipă mă sperii,
 Văzînd pe de lături cum fug praștierii
 De umbra lor însă-și goniți în buiastru...
 Pe-alocurea drumul se face albastru
 Cînd scapă supt dealuri și luna s'ascunde,
 Un miros de floare de cine știi unde
 Ne-ajunge pe cale și'n urmă rămîne...
 — «E-o vrajă trimeasă de-o fată, stăpîne,» —
 — «E-o vrajă» — îngîină zîmbind vezeteul,
 Și murgii acuma pășesc mai cu greul,
 Și vorbele noastre, prietene bune,
 Se fac tot mai rare, mai triste, de-ai spune
 Că fiește care din noi își dă seamă
 Că'n urma trăsorei ceva se distramă,
 Și-aceia nu-î drumul, ci-î biata viață;
 Că dulcea mireazmă prin noapte drumeață.
 Nu-î miros de floare, nici vrajă, ci-î dorul
 Ce-l ia pretutindenî cu el călătorul,
 Ori unde s'ar duce și-ar vrea ca să scape,
 Supt naltele ceruri, pe vastele ape.

D. ANGHIEL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

COSAȘII DE G. VERONA.

85447

ÎN PĂDUREA PETRIȘORULUI

Era pe la sfârșitul lui August, și pădurea Petrișorului, bătrână și nesticată de mână de om, își desfășura tăcută bolțile de frunzișuri. Urca domol coline trăgănate, se ridica departe într'un pisc prăpăstios, în virful căruia săgeta spre cer un brad vechi, care vestea cel întiiu printr'un șuet adînc sosirea vînturilor. Așa urca lin spre asfințit, și de pe cerul răsăritului soarele începea să-și pătrundă adîncurile.

În țihla măruntă de la margine, lumina se cernea în ploae deasă de raze; roiuri de musculițe se roteau ici-colo, țesîndu-se într'un joc grăbit; sticlea în lumină, pe urmă dispărea. Un grangur sta nemișcat pe-o ramură de fag întinsă spre soare; îi sticlea penele ca gălbănușul oului; întindea din vreme în vreme gîtul și da drumul unei fluerări gilgite, care trezea un răsnet adînc în urmă, în ramurile pădurii. Paseri mărunte, stropite cu felurite colori, se chemau de pe vîrfuri de nuelușe mlădioase: erau sticleți cu pete de sînge, pițigoii rotunzi cu pene cenușii și negre, cintezi cu piepturile cărămizii. Se priveau cu ochișori sticliți ca vîrfuri de ace, deschidea pliscuri și-și fărîmau melodios chemările; filfii apoi ușurel și 'n urmă-le nuelușele se clătinau, tremurîndu-și frunzele luci. Înfiorarea vieții mărunte se strecura prin marginea aceasta de pădure, ca'n orice dimineață de vară. Zboruri de gize cu aripi străvezii, cu aripioare albastre se încrucișau, fluturi jucau pe deasupra erbiilor dese, în care începeau să se îngrămădească mirezme calde. Și într'un covru scurmat în pămînt, între frunze și păiuș, sta un epure roșcat, pitit pe labe, cu urechile lăsate pe spatele gheboșat. În mîngiierea căldurii, dormita: își deschidea ochii deodată, apoi îi închidea încet și-și mișca botul crăpat, ca'ntr'un vis.

Pe cărări, înlăuntrul, era încă umezeală. Numai ici-colo, în poenițe, se trecura mănunchiuri lungi de raze de aur. Buchete de feregii se săltau de la rădăcina brazilor, pline de picături de diamante; cite-un paiu subțire străbătea frunzișurile moarte și aducea unei raze, ca un dar, o scînteioară albastră. — Era liniște deplină, dar în desişurile mari se simțea, ici-colo, mișcarea vieții: răzbătea o chemare nedelușită, moale, stinsă; o girneată subțire ce clătina încet; foșneau un timp foile galbene ale anilor trecuți.

Pe la amiază, un glas de corn începu să adie din poiană în poiană. Bătaia copoilor răspunse răsunător: chiaf! chiaf! Se auziră și voci omenești. Și pe potecă, din lumină, intrară, cercetînd cu ochii desişurile, doi oameni. Unul era o «boerul», se cunoștea după îmbrăcă-

mintea de postav verde, după pălărioara cu pană de gaiță, după pușca curată și lucitoare, fără cucoșe. Era un bărbat tânăr încă, cu fața plină, roșcovană, cu puțină mustață bălae, cu puțin pîntece. Un om bine hrănit, cu obrazul multămit și cu ochii veseli. Cellalt, pădurarul, era un zdrahon nalt și spătos, cu mustața groasă, întunecoasă, dar cu privirea limpede și senină. Avea tașcă cu nasturi de alamă la șold în stînga, și ducea în cumpănă o pușcă supt cucoșele căreia, ca să nu ruginescă oțelele, pusese cite-un petec de blăniță de epure.

«Ia mai strigă, Vasile, cîni!» zise boerul, întorcînd capul spre pădurar.

Vasile trase de la șold, din dreapta, cornul, îl duse la gură și slobozi trei sunete prelungi, îndreptîndu-l spre marginea pădurii, în urmă. Răsunete dulci încă vibrau, cînd un cîne răspunse, bătînd ascuțit de trei ori.

«Asta-î capauca mea,» zise Vasile întinzînd urechea. Un alt lătrat mai plin, mai puternic se auzi. Pădurarul începu să cheme:

«Na, na, Frișca, naa!»

Lătrăturile se apropiară. Un cîne frumos, negru, cu botul roșcat, eși la douăzeci de pași în urmă, pe cărare, privi la dreapta, la stînga, după aceia se apropiă în fugă de cei doi vînători.

«Aici, Osman! strigă boerul. Unde mi-ai fost, ticălosule?...»

Strecurîndu-se ca o șopîrlă printre tufe, eși în cărare și cățeaua pădurarului slabă, de i se vedeau coastele prin piele. Vasile ridică mîna și se plecă asupra ei. Frișca se lipi la pămînt schelălăind, apoi prinse a bate din coadă.

«De-acu să mergem, cucoane Grigoriță, zise pădurarul îndreptîndu-se. O apucăm tot innainte... Ș'apoi la poteca aceia a lor nu se poate să nu dăm peste capre... Le-am văzut și er!»

Porniră, călcînd innăbușit cu cizmele cu turetcî lungi, pe poteca umedă. Cîni umblău liniștiți îndărăt.

«Iaca, aici, la marginea asta am pușcat cei doi lupi anul trecut, zise Vasile.

— Chiar aici? întrebă cuconu' Grigoriță.

— Chiar aici. Aici, *doi*. Da' peste alții am dat eū în alte părți... De cum dă omătul, parcă ce fac eū? Pe-atîta m'am pus și eū... Am o ciudă pe dihani, lucru mare... Cînd am dat peste urma lor, nu mai am liniște... Asta-î ca o patimă, cucoane Grigoriță, la mine... Lucru mare... Nicî nu minînc, nicî nu beaū, s'a sfirșit!... Vin eū, cucoane Grigoriță, și găsesc urmă pe cărarea asta... Eraū multe labe pe omăt... Trecuse Sfintu-Andreî, umblău jivinele potăi... Găsesc eū urma, o cercetez, o găsesc afară din pădure pîna într'un loc, o mai

găsesc spre sat, pe urmă spre bahnă, întoarsă... Mă gîndesc eu că-s în bahnă... Și m'am dat așa, la marginea pădurii, cucoane Grigoriță, m'am dosit între tufșuri, ș'am început a-î urla... Urlu eu odată, urlu eu de două ori, numa' ce-î aud că-mî răspund din bahnă... Acolo erau, în trestii... Iar îi chem, și mai aștept... Atunci i-am zărit că es... Erau șase... Da' unu' mare înaintea, ia așa, cucoane Grigoriță... (Și Vasile înjură și arată cu mîna, de la pămînt, mărimea lupului.) Incep eu a scheuua; se opresc ei, miroasă vîntul, pe urmă pornesc spre mine cu cozile pe omăt... Eă tac... Ei s'aă apropiat. Atuncea am ridicat pușca și l-am însemnat pe cel dinnainte, pe cel mare... (Aici Vasile înjură iar pe lupul cel mare din frunte.) L-am însemnat, cucoane, și cînd am aprins, belciug s'a făcut pe omăt!... Și cînd a sărit al doilea peste istalalt, l-am luat și pe-acela la ochi, și cînd am slobozit, l-am răsturnat curmeziș peste cel dintiū...»

Cu altă înjurătură, pădurarul se opri, privi în urmă la cîni, după aceia își cercetă oșelele puștii.

«Da' ceilalți? zise cuconu' Grigoriță.

— Ceilalți s'aă dus la mama dracului. Ce erau să mai aștepte?...»

Boerul zimbea, mulțămît. Scoase, mergînd, tutunul; dădu o țigară pădurarului, își răsuci și el una; Vasile scăpără; aprinseră, și acuma mergea tăcuți prin răcoarea pădurii, pe supt arcurile ramurilor, prin scăpătări de raze pe ici pe colo.

O reveriță se cătără pe trunchiul unui copac în calea lor. Îi privi o clipă cu ochișori negri, se dosi după o cracă, sări ca o minge castanie de păr, în alt copac, și se pierdu în frunziș. Boerul tresărise, cu mîna pe pușcă; apoi se liniști, pe cînd Vasile zicea încet:

«Ia o biată dihanie mititică...»

Așa merșeră o vreme, într'o liniște deplină, prin mirosul umed, aspru al pădurii. Ciocănitori tocaū în scoarța arborilor, strigăte melodioase veneaū de departe și se stîngeaū între frunzișurile neclintite.

Intr'un tîrziū pădurarul se opri.

«Iaca pe ici, cucoane Grigoriță, zise el. S'o luăm așa, la dreapta, pe vâlcica asta. Să te ferești de crengi, că-î des a dracului! În vale-î jilăveală mare; nu-î departe pîrăul; acolo sînt urmele...»

Se lăsară la dreapta, pe costișă lină, prin bungeturi care păreaū ziduri nestrăbătute.

«Încet...» vorbi Vasile. Și glasul lui dintr'o dată dobîndi un răsunset deosebit, care tremura și se strecura ca o suflare de vînt pe vale.

Iar merșeră o vreme, și iar se opriră. Cîniū cercetaū neliniștiți. Vasile se plecă asupra hleiului jilav.

«Iaca, se cunoaște, urmă proaspătă...»

Cuconu' Grigoriță se plecă și el, privind cu luare aminte. Își așeză după aceia torba în stînga, cuțitul de vînătoare în dreapta, își îndesă pălăria în cap și-și pregăti pușca.

«Haï, Osman! vorbi pădurarul către cîni. Puneți botul... Haï și tu, Frișcă!... Ce? nu simțiți putoarea caprei?...»

Copoiî dintr'odată porniră în lungul costișei și dispărură în tufe. Vasile zise :

«De-acu să eșim la Luminiș și să așteptăm... Trebuie să le găsească... Capauca asta a mea, așa cum o vezi, le știe seama... Îți aduce, cucoane Grigoriță, capra la gura puștii...»

Boerul tînăr era cam neliniștit. Răsufflă adînc de două ori și se luă după Vasile, cu pușca pregătită. În curgerea lină a văei, o poeniță se deschea, dormind parcă într'o pulbere de lumină, într'o nelincintită singurătate.

Pădurarul îndreptă capul. Boerul tresări. Un chefnit de cîne sunase de două ori în adîncimi, ca supt niște bolți nemărginite.

Cei doi oameni așteptară. Nu se auzea nici-o chemare de pasere; nici zbor de gize măcar nu străbătea lumina. Bătaia copoilor începu iar, acu mai deasă, mai depărtată, la răstimpuri regulate. Pădurarul puse cornul la gură și chemă de două ori, — iar pădurea parcă tresări pînă în depărtări, hauid.

Dindr'odată, cînd nici nu se așteptaū, cînd stăteaū numai cu urechile ațintite la bătaia răsunătoare a cînilor, — scurt, din tufe dese, cu foșnet iute, răsări o căprioară cenușie, pe picioarele-î subțiri și sprintene. Ca o săgeată trecu pe lîngă boer, la cincî pași.

Pădurarul tresări. Cuconu' Grigoriță sări în sus ca trezit cu spaimă dintr'o visare; puse pușca la ochi cu regegiune, și slobozi două focuri unul după altul. Prin fumul risipit văzu căprioara în fuga-î de vînt în lungul poeniî. Inghiți de două ori, frînse pușca, cu minile tremurătoare, și o încărcă iar. Dar prin fumul care se trăgea lin la o parte, pădurarul sta cu pușca la ochi.

«Trage!» strigă cuconu' Grigoriță.

Pușca lui Vasile bubui. Clocotul ei ajunsse ecurile tremurate ale celor dintiiū două împușcături. Sălbătăciunea, printre copaci, făcu o săritură, o zăriră amîndoi după aceia ca o umbră printre trunchiurile negre și o pierdură din vedere.

Pădurarul începu să-și încarce pușca. Zise cu liniște :

«A fost prea departe...»

Boerul era ațîțat și mînios :

«Cum dracu' de-o venit așa? vorbi el repede. Nici nu m'așteptam... Eū ascultam cîniū... Am tras prea repede... m'am grăbit...»

— A fost fără știre... zise încet Vasile. Da' nu-î nimica... Trebuie să mîie cîinii într'acoace alta... Aici-î hățașul lor...»

Deodată tăcură, cu urechea ațintită. Cîinii veneau chefnind. Pădurarul puse iar cornul la gură.

«Cum dracu'?» șopti cu ciudă boerul, și-și privi deaproape pușca.

Tăcerea se întinsese. Bătaia cîinilor un răstimp lung nu se mai auzi. Iar printre tufe dese, prin luminișuri scurte, căprioara fugea alungată de spaimă, se depărta spre pîrău. O clipă se opri tremurînd, cașicum ar fi fost înaintea unei prăpăstii. Apoi încetinindu-și fuga, își făcu loc printre frunzișuri în albia apei. Cu cele două picioare de dinnainte în unde, cu celelalte în iarba malului, stătu pe loc. Blănița cenușie îi lucea lin în umbră; numai capul fin, cu urechile înălțate, cu ochii mari, sta într'un sul de raze. Ascultă puțin. Apoi își plecă botul și atinse de două ori apa de lîngă picioarele suptiri. Își ridică iar ochii. În undele limpezi, apoi, deodată căzu o picătură de sînge. Piciorul de dinnainte, din stînga, se zgîrci ușurel și prinse a tremura. De la umăr, se prelingea sînge. Acuma picătură după picătură cădea mai des, turburînd apa pîrăului. Căprioara își plecă domol capul, cașicum voia să-și privească în oglinda aburită jumătatea de dinnainte a trupului, în mișcare de oprire. Apoi avu parcă un gemăt ușurel și-și întoarse botușorul negru spre pata de sînge. Sta așa. Din cînd în cînd se pleca spre apă. Din cînd în cînd își tremura pielea cenușie. Iar departe, în urmă, vuia cornul, și stins, slăbit, răzbătea chefnitul copoilor.

Se trase încet pe iarba malului, își trase și ochii în umbră, lumina căzu numai asupra apei. Se lăsă pe covorul moale. Din vreme în vreme își întorcea capul spre rana care sîngea. — Dar pe drumul pe care venise ea, deodată răzbătu un țap speriat, cu cornițele înălțate. Lîngă ea, se opri. Întinse capul, o miroși parcă. Căprioara mugii încet, abia auzit, parcă spunea ceva trist, și ridică botul uscat spre căprior. — Cornul tresări în urmă prin bolți răsunătoare; țapul se scutură, sări sprinten peste pîrău și dispăru în desișuri. Ca și cum i-ar fi venit o înfiorare de spaimă și de putere, căprioara se ridică și intră iar în apă. Șchiopătînd ușor, numai în trei picioare, porni în copce scurte, domoale, în susul pîrăului. Mergea la deal și picături de sînge se tot prelușgeau în lungul piciorului stîng și se închegau în șuvițe roșii. În juru-î copacii stăteau neclintiți; tufe de feregi pe maluri se plecau în trecerea ei și iar se îndreptau cumpănindu-se; o pitulice țirii ușurel un timp de-asupra ei, apoi dispăru undeva.

Vremea trecea. O aburire de răcoare începu a luneca în răstimpuri. În poenițe, lumina se trăgea spre virfurile copacilor; cite-un

plop cu coaja cenușie abia își clătea rămurelele subțiri și-și tremura bănuții frunzelor, cari luceau în două ape.

Căprioara suia pe pîrîu la deal. La dreapta și la stînga malurile creștea. Undele veneau mai repezi, murmurau printre pietre ascuțite, săreau fărîmîndu-se în bulgărași de argint. Ea schimba copitele negre ca abanosul de pe piatră pe piatră, și urca încet, pe cînd pe picior i se scurgea sînge cald.

Sus, pe pisc, se înălța în cer albastru bradul, vestitor al vînturilor. Mai jos, în jghiab pietros, într'o roată de mestecenî, se strîngea apa pîrîului într'o baltă limpede. Cădea tremurînd, lunecînd pe mușchiu de stîncă, se alina, se împrăștia, se linișteea într'o oglindă care răsfrîngea cerul și pletele luminoase ale mestecenilor, — apoi iar strîngea șuvițe și eșea lunecînd domol pe vale, cu murmur nesfîrșit.

Căprioara se opri între mestecenî, în iarbă naltă, într'o adiere de răcoare ce începea să alunge mirezmele calde încă ale florilor sălbatice. Capu-i cu ochi negri, triști, dintr'odată răsări în oglinda apei, la mal. Se lăsă jos, trudită, cu puteri puține. Sta mută, cu privirile ațintite spre apă, în tăcerea măreață a codrului. Parcă asculta, parcă se gîndea, și din cînd în cînd era străbătută de un tremur care-i alerga pe supt piele.

Umbra creștea în juru-i. Lucirile de pe virfuri ale soarelui se șterseseră. Pădurea avea în răstimpuri înflorări rare, după care urmau alinări, liniști ea din alte lumî. Și căprioara sta singură; și sîngele i se scurgea în iarba moale a țărînului. Își plecă odată botul uscat spre luciul, apoi iar rămase neclintită. Din nesfîrșite depărtări veneau vibrările melancolice ale cornului, tot mai stinse; bătaia copoilor amușise; seara venea repede, și prin bradul de pe pisc trecu o oftare duioasă. În liniște, pe cerul întunecos din fundul apei, începu să tremure lacrima de aur a celei dintîiu stelute. Căprioara avea un muget abia auzit, și ochii îi luceau triști în cea din urmă lumină a malului. Așa sta singură și murea, supt pletele mestecenilor cu trunchiuri albe.

MIHAIL SADOVEANU.

FABULA MAIMUȚĂRIEI

Dedicație d-lui T. Maiorescu.

Zău, mica mea poroste

Cam învechită este.

Dar, cît să te trudești,

*E grei să născocoști
Mereu tot lucruri noi...*

*A fost un maimuțoi,
Roșcat și mititel,
Și orișice făcea
Stăpîn'su, iac'așa
Făcea și el la fel,
Convins că bine-î șade.
Pîn' într'o zi, vai, picuiul
Îi șterpeli chiar briciul,
Vrînd și el a se rade.
Își pune-oglindea 'n față,
Se unge cu săpunul,
Șervet de gît și-agață, —
Mă rog, ca și stăpînul!
Dar..... hîrșt! începe rasul...
Și-și taie singur nasul!*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Ghicește, Mihalache, morala. Haide, Ghicî!
Chiar tu veî înțelege-o: Ș'un critic ține-un briciu
În mîna sa și briciul e strașnic de tăios,
Însă — dibaciū — el știe a-l mînuî frumos,
Dar e perdut ciracul ce vrea să imiteze
Pe Maîstrul său! Sărmanul, cam riscă să-și rețeze
Năsoiul! Se slutește, spre-a-ne-amuza pe noi:
Că una-î să fî critic, și alta — maimuțoi!*

GEORGE RANETTI.

REVEDEREA

— Drag copil cu ochii limpezi,
Oaspele pădurilor,
Lasă ritele să pască
Fără grija furilor.

Sprintenul tău pas îl poartă
Pe cărări necunoscute
Și mă du prin mîndrul codru
Spre 'nnălțimile tăcute,

*Că de mult n'am văzut munții
Și m'a prins un dulce dor
Să răd peste sure piscuri
Lunecînd nor după nor...*

*Repeziți cu creasta'n ceruri
Din păduri se 'nmalță munții.
Ciți-va nori cu plete albe
Le plutesc în jurul frunții.*

*Vezi cum curge rîu'n vale
Împletindu-și valurile?...
Ah! aș vrea să trag un chiot
Să răsune malurile!*

*Și am să mă sui pe o stîncă
Să mă bată vîntu'n față,
Să-mi aducă zvon de codru
Și mirosuri de fîneață.*

*Se zărește o poiană
Prin perdeaua foilor.
Ca prin vis pe culmi se-aude
Glasul blînd al oilor.*

*Vin, tovarășe, mai iute,
Domnul cu noroc să-ți fie! —
Eu de cînd ure plaiul verde
Nu mă simt de bucurie!...*

*Munților, măreților,
Cu veșmînt de brazi și fagi,
Spune-ți voi ce tain'ascundeți
De-mi sînteți așa de dragi?*

G. VILSAN.

DOUA POESII INEDITE

DE G. POPOVICI

Puțină lumea va fi știut înaintea de moartea lui, că G. Popovici, învățatul istoric bucovinean, al cărui tragic sfîrșit îl deplîngem și azi cu toții, era și un poet de o gingășie fără seamăn. Cel cari au urmărit pe vremuri „Convorbirile literare”, au reținut de sigur cîteva splendide versuri iscalite T. Robeanu, pseudonim supț care i plăcea să se ascundă acest bărbat de o modestie egală cu valoarea sa.

În bogata colecție de manuscrise și adnotări savante cumpărată de curînd de Academia Romîna,—s'au găsit, ca două flori rătăcite într'un lan de grîu, următoarele poezii inedite:

I

*Era 'n Cotnar cînd-va-un diac,
Lui i-a murit iubita
Frumoasă, ca ispita.
Ea doarme supț un liliac.
Și casa văduvă, pustie
Se 'ntunecă 'n melancolie.*

*El capul își îngroapă 'n miini
În piept bat miș acuze.
În lan vezi și doamnei Muze*

*Se 'ntristă ochii dulci, păgîni.
Ca ferul cel ferbinte-o doare
Cum sufletul lui tînăr moare.*

*Și degetele fine prind
Dezmierdător în strune,
Și ele 'ncep să sune
Ca riuri limpezi de argint,
Ca simfoniile de sfere
Îmblînzitoare de durere.*

*Și tot mai des, ca fulgii es
Scînteii de-argint și zboară
Și demoni se coboară
L-al ariei bachant exces.
Și inima-î de farmec bată
Ca sclava tînără iertată.*

II

*Asară gîndul meu era,
Iubita mea, la tine.
De-aceia, puîtle, ai plîns,
Icoana mea la piept ai strâns.*

*La tine gîndul meu era,
Neîncetat la tine.
De-aceia ai zîmbit în vis
Cînd ochisorii ai închis.*

*De-aceia mi-a murit de dor
În miază-noapte somnul.
Uimit m'a salutat din ceți
Luceafărul de dimineți.*

T. ROBEANU.

Mihail Eminescu în lumina vremilor de azi *)

Sînt, în viața fie-cărui dintre noi, zile în care parcă grijile traiului, grijile lutului de care sîntem legați cu toții, ne apasă așa de greu, ispitele acestui lut ne îmbată așa de mult, că sîntem cu desăvîrșire străini, cu desăvîrșire orbi pentru tot ceea ce e frumos și etern împrejurul nostru, cu desăvîrșire neînțelegători și uitători de frumusețile și minunatele taine ale firei. Orî cît de mîndru ar străluci soarele pe cer, noi nu-l vedem; orî cît de blînd și cald ne-ar mîngîia razele lui, nu le simțim; orî cît de prietenos ar auri crăiasa lună clipele de fericire ale inimei noastre, în taina nopței, noi nu vedem, nu simțim farmecul ei; orî dormim, în vreme ce stelele staî deasupra noastră ca mărturie a unui univers pe lingă care noi cu tot pămîntul nu sîntem nimic. Nici munții uriași, nestrămutați, majestoși, cu nepătrunșii codrii ai haiducilor nu trezesc în noi porniri de vitejie, nici șesurile întinse, cu mana pămîntului lor, nu deschid în noi orizonturi de aspirațiuni și nici amurgul său răsăritul soarelui nu trezește în noi părerea de rău a zilei de azi, nădejdea zilei de mîine. Alte dăți iarăși, porniri puternice în sufletul nostru, care parcă vin din taina cine știe căror veacuri, ne fac cu desăvîrșire străini de lumea aceasta de toate zilele în care ne zbatem; atunci ne îndreptăm ochii spre soarele care a luminat atîtea generațiuni ale neamului nostru,

*) Conferință rostită în șezătoarea literară din Brăila, în ziua de 11 Martie, și publicată după notele stenografice ale d-lui H. Stahl. În aceeași șezătoare au citit din operele lor dd. St. O. Iosif și M. Sadoveanu, iar d-șoara Elena Bonciu a cîntat diferite cîntece naționale.

care va lumina atâtea generațiuni ale lui și privim cu ochi de închinare, în templul naturii, la luna pe care o cîntară roiri de poeți, la sclipitoarele stele, la mărețul luceafăr de foc care a călăuzit drumul, pe mările dușmane ale vremilor, la atîția de-ai noștri; atunci, ori-ce se petrece în jurul nostru, ori-ce dureri ne-ar pîndi, ori cîți frați ai noștri ar suferi, ar peri chiar, fără să le putem da un ajutor, trăim în taina eternă a firei, uităm ceea-ce furnică în jurul nostru, uităm de noi înșine.

Acelaș lucru se petrece în evoluțiunea literară a unui popor.

Sînt vremuri în care popoarele de abia mai viețuiesc, amorțite, apă-sate de nevoile traiului de astăzi pe miine, sau obosite de prea multa glorie petrecută în prea scurtă vreme, ori dezorientate că apucară căi greșite din pricina atîtor influențe străine care s'au năpustit asupra lor și fără voia lor, însă de multe ori și pentru păcatele lor de altă dată. În asemenea vremi se întîmplă iarăși să nu mai știm că deasupra noastră este un alt univers care există, este universul stăpînirii gîndurilor, simțirilor, aspirațiunilor, idealurilor noastre, este universul scriitorilor cari au legătură sfîntă cu toți ai noștri trăiți înainte de noi, cari scriu pentru toți aceia dintre ai noștri cari o să vină în urma noastră, cari vor stăpîni pe acest pămînt și cînd noi vom fi cenușă, cari vor vorbi și vor simți pentru noi, precum vorbesc și simțesc pentru cei morți de mult. Atunci ne aducem aminte ce putere, ce dar dumnezeesc este în opera și în viața scriitorilor!

În literatura noastră de către sfîrșitul veacului al XIX, s'a petrecut fenomenul d'întîiu: scăpăta soarele măreț al lui Alexandri, apunea steaua de foc a lui Kogălniceanu și atîtea alte stele dintre scriitorii și cugetătorii noștri și noi stăteam triști, obosiți, doritori de somn, cum stă omul după o muncă grea, după o zi de petrecere fără nici o grijă, cum stă omul în amurg. Nu gîndeam nici unul dintre noi că viața sufletească a unui popor nu apune niciodată, dacă acest popor este un popor sănătos. Nu gîndeam că în viața popoarelor nu există clipe de întunerie numai cînd popoarele sînt osîndite la peire...

Astfel s'a întîmplat să răsără, tocmai în vremea aceasta de oboseală, în vremea aceasta de apăsare și de neînțelegere pentru tot ce poate fi pornire spre ideal, să răsără fără să fi bănuît nimeni, un geniū neasămănat mai puternic decît al ori-căruia dintre scriitorii dinainte — geniul lui Eminescu. După toată arșița optimismului național ușor pe care trebuise să-l reprezinte scriitorii noștri pentru că trebuiam treziți din somnul îndelungat și aceasta se putea face numai prin povestiri dulci, îndemnătoare, care dacă nu spuneau totdeauna adevărul, spuneau totdeauna dorul nostru, — după seceta de forme și de idei nouă care începea să stăpînească literatura noastră, dintr'odată se porni o

vijelie cumplită, începu să cadă greu potop care să răstoarne totul, începu să plîngă și să blesteme un poet așa de pesimist, așa de încrunțat față de ce era prezentul nostru, așa de lăudător a tot ce era trecutul nostru, încît o jale și mai apăsătoare ne cuprinsese pe toți. Atîția dintre noi credeam atunci în adevăr că epoca de strălucire a literaturii noastre și a neamului nostru a trecut, că a fost mult mai scurtă decît rostul neamului nostru întreg. Ceea ce spune Eminescu în «Epigonii», părea celor mai mulți adevărul deplin, curat, obiectiv, nu adevărul parțial și retoric al cuvîntărilor și poeziilor apostolicești și elegiace. Dar, iată, pe urma vijeliei

erare cumplite stîrnită de geniul lui Eminescu, s'a petrecut acelaș fenomen ca și în natură: soarele, mai mîndru și mai tînăr, a început iarăși a străluci pe cerul limpezit. Vegetațiunea începu să se dezvolte și mai bogată: toată ploaia care căzuse se prefăcu în picături curate, ca de rouă, strălucind pe florile, pe cîmpiile toate. A început adevărata vreme

. MIHAIL EMINESCU

este însemnătatea operei lui din punctul de vedere al vremii noastre, după ce voi fi schițat cum a fost înțeles el în vremea sa.

După tată, Eminescu a răsărit pe pămîntul nostru strămoșesc dintr'un neam de țărani bucovineni, care s'a ridicat, prin vrednicia părintelui lui Eminescu și prin originea mamei poetului care era de neam boeresc, la rangul de mici boerinași. Neamul acesta de țărani, din dorul de muncă pe pămîntul propriu, din pornirea aceasta sfîntă pe care nimeni nu o poate stîrpi, care este în sufletul fie-cărui Român ursit să muncească, pentru ca brazda să fie a lui,—din pornirea aceasta neamul Emineștilor din Bucovina s'a așezat pe moșia moidovenească, din județul Botoșani, a vechiului boer

de primăvară, de renaștere! Abia atunci, începurăm a ne trezi și noi, a ne da seama cine era menit să fie în dezvoltarea literaturii noastre, a culturii noastre, a neamului nostru de acum și din viitor — Mihail Eminescu!

Vreaș să arăt astăzi, numai în cîteva linii mari, și în cîteva amănunte caracteristice, care este personalitatea lui Eminescu, care

romin Balș. Aici și-a cucerit prin vrednicie îndelungată, prin muncă și economie, pământul său. Aici, în Ipotești, într'o comună de lângă Botoșani, a răsărit Eminescu, a răsărit în mijlocul vieții curate și patriarhale dela țară, a răsărit alb în sufletul său cum este albă haina țaranului nostru, nevinovat în gândul și simțirea sa, precum este alb, nevinovat și naiv gândul copilului sănătos în toată ființa sa, precum e neamul românesc însuși, pe unde nu e atins de omidă. Aici răsare Eminescu, în preajma Botoșanilor unde începuseră să se așeze pilcuri de alți oameni, străini de ceea ce înseamnă rostul neamului nostru pe acest pământ. De aici din Botoșani—vom vedea, când vom vorbi mai de aproape de viața lui Eminescu și de cum se desfășoară sufletul lui—a pornit de s'a încheșat apoi, pînă să ajungă a lumina întreaga Romînie cu focul inimei sale, cu flacăra geniului său, marele poet și profet al nostru al tuturor.

Obîrșia lui însă, atunci cînd Eminescu scria și trăia, contemporanii săi nu au prea ținut-o în seamă. În 1865 tipărise înția sa poezie. A tipărit-o în Bucovina, într'o foaie ocazională. Peste un an a început să tipărească versuri în «Famila», revistă foarte puțin cunoscută în Țara Romînească, puțin cunoscută și în Bucovina, mai mult cunoscută numai în Ardeal. Și versurile sale din începuturi nu făgăduiau marele său talent. Abia în 1870, cu minunata poezie «Epigonii», s'a făcut dintr'o dată cunoscut. Atunci, în literatura noastră, erau curente deosebite care se combăteau unele pe altele, cum sînt și astăzi; abia puținii, cei mai luminați, cei mai pregătiți și cei mai înțeleghători, și-au dat seama de ceea-ce însemna puterea și originalitatea neaș romînească a talentului lui Eminescu: ei erau scriitorii, cugetătorii, criticii grupați în jurul «Junimei Literare» din Iași.

Acolo a început să-și tipărească Eminescu lucrările sale, a început să fie cunoscut de un Titu Maiorescu, care toată viața lui l'a sprijinit și l'a explicat, de un Iacob Negruzzi, care i-a fost prietin de aproape și adeseori l-a sfătuit și ajutat, precum și de alții, însă nu era cunoscut în întregimea personalității sale: mai toată lumea vedea în el un poet din vremea nouă, un talent viguros, cu adincă cugetare filozofică, străin însă de ceea ce era pornire prea naționalistă — un poet chiar cosmopolit... greșeau să spună unii, cari totuși erau admiratori ai lui. Dușmanii lui, de altă parte, vedeau în el pe poetul primejdios pentru tineri, așa scria preotul blăjan Grama, socotind că nu e năpastă mai mare pentru un băiat din școala noastră decît să citească pe Eminescu. Astfel se găsi un alt critic, profesor de literatura romînă în Iași, tot nepregătit a-l înțelege: Aron Densușianu, care jura că Eminescu este din creștet pînă în tălpi un om bolnav, patologic, un scriitor care înseamnă decadența literaturii noastre; s-au găsit pe urmă alții cari erau adevărații «decadenți» ai literaturii și cari niciodată n'au ajuns să fie poeți ai

neamului, cum e Macedonski, și aceștia l'au judecat perfid și l'au insultat cu cele mai veninoase atacuri viața lui întregă.

În această atmosferă de admirațiune restrinsă, de înțelegere parțială numai, de largă dușmănie și de răutate otrăvită, lumea cetitorilor vorbea numai de poeziile lui Eminescu, foarte puține, dar cu atât mai bune și cu atât mai geniale, cu cât erau mai puține! În această atmosferă de puțin prietenii și de mulți dușmani s'a dezvoltat Eminescu. Nică măcar volumul său de poezii nu l'a văzut cu ochii minții sale sănătoase și a trebuit ca marele poet să înnebunească, trebui să se lase o întunecime de nepătruns peste lumina acestui geniū, pentru ca să se trezească în publicul nostru conștiința că un genial scriitor era omeneste pierdut pentru noi. Dar nu era nici atunci înțelegerea adevărată a valorii lui care hotăra sentimentul acesta, ci era mai mult acea compătimire omenescă firească pe care o arată fie-care om și care se arată cu atât mai mult omului care s'a dovedit a fi mai falnic, dar și mai nenorocit între semenii săi.

Iar după ce s'a stins Eminescu, ici și colo au apărut studii asupra lui; au venit scriitorii cari cunoșteau multă literatură, cari erau în curent cu filosofi și sociologi străini, și au socotit pe Eminescu drept un revoltat împotriva burghezimei; tot ei afirmau că el ar fi fost mult mai mult dacă ar fi fost poetul social, iar nu visătorul romantic incorigibil.

O vreme, apoi, critica amuși. În timpul acesta, ceea ce nu se putea evita, s'a petrecut: specula gloriei a venit; au venit unii Ne-Romîni cari au popularizat, din spirit negustoresc, cu o lipsă de îngrijire deplorabilă, scrierile sale; publicară aceștia și portrete ale poetului, pînă și cel mai urit portret al lui, luat cînd era nebun, la 1887, și acest portret a fost răspîndit și se găsește astăzi încă în toate părțile! Au venit în sfîrșit așa ziși «prietenii» de-ai lui, indoelnicî, cari și-au adus aminte de fel de fel de lucruri neînsemnate din viața lui după ce înnebunise, dar n'a fost unul care să fi dat o carte de amintiri, despre studiile făcute de poet despre cugetările și simțirile înalte ale lui.

Dar a trecut și vremea aceasta tristă și atunci lumea a stat un moment obosită. Ce se întîmplă însă acum? Tocmai acela care dintre criticii noștri a înțeles mai mult pe Eminescu, cu toate că uneori a fost prea puțin vorbăreț, în aprecierile sale de laudă asupra lui, tocmai acela păstrase cu o pietate, pentru care îi datorim statornică recunoștință, manuscrisele lui Eminescu. Au reînceput ast-fel cercetările asupra poetului, cu o rivnă sporită și cu evlavie către mormîntul uitat, cu admirație curată către viața muritoare a cîntărețului. O seamă de tineri au studiat viața lui, operele lui și acum prinse a se ridica, pe încetul, vâlul lăsat peste ochii noștri, care ne ziceam într'un gînd: nu se poate ca scriitorul acesta care a trăit atîta vreme între Romîni, care a avut așa de

puternice accente românești, nu se poate ca scriitorul acesta să fie înstrăinatul ori singuratecul care să n'aibă alt ideal de cît idealul nimicniciei omenești.

Manuscrisele lui veneau să întărească această indoială. Cele vre-o patruzeci și cinci de caete scrise mărunt, chinuit, încilcit păstrează toate comorile de gîndiri și simțiri ale lui Eminescu. Ele fac impresia unei mărețe lumi pe care ar fi voit să o zidească un zeu zmulș fără de veste din mijlocul lumii ce abia își alcătuiă, lăsînd încremenite în urmă-i fărîmile cele mai scumpe ale unor opere care, de s'ar fi desăvirșit, ar fi fost adevărate minuni ale geniului artistic biruitor.

Pe lingă aceste manuscrise s'au descoperit prețioase amănunte din viața poetului, s'a pătruns în opera lui pînă în adincul ei și atunci nu mai răsarî înaintea ochilor noștri numai un Eminescu pesimist, străin de lumea și de timpul său, ci scriitorul care are cele mai multe și cele mai firești legături cu viața neamului nostru, care este și profetul literaturii și culturii românești în viitor.

Întîiu se opri studiul acesta asupra vieții lui Eminescu. Era și firesc. Astăzi cercetătorii istoriei literare nu mai sînt așa de strîmți și așa de cruzi ca unii critici dîinainte. Înainte criticii socotiau despre scriitorii că dacă nu lăcomesc la bunătățile lumii acesteia, dacă sînt visători care pot răbda de foame, pot să și piară de foame, căci puțin le pasă de toate fericirile materiale ale vieții,—prin urmare nici viața lor nu poate să aibă vre-o legătură cu opera lor.

Astăzi nu se mai judecă în chipul acesta. Astăzi se știe că fazele prin care trece un scriitor în viața lui, oglîdesc opera lui; viața scriitorului are nu numai o însemnătate psihologică pentru interpretarea operei lui, nu numai o însemnătate biografică pentru înfățișarea personalității deosebitoare de viața trecătoare a lui, are și o însemnătate morală. Nu se poate ca scriitorii aceia cari au sentimentele și gîndurile cele mai nobile, cari-și dau viața întregă pentru ca să asigure fericirea vieții alților sute de mii de oameni trăitori în vremea lor și după dinșii, nu se poate să nu aibă o viață foarte frumoasă, foarte duioasă, care să fie ca un model pentru noi, viață care să fie o mare plăcere sufletească a o cunoaște în amănuntele ei.

Și s'a văzut, în adevăr, că viața lui Eminescu este viața unui erou al gîndului și al scrisului, iar sfîrșitul său e un sfîrșit de martir. S'a văzut că dacă Eminescu, ca oricare om, a fost apăsător de păcate, nici odată nu a avut un singur păcat care să se fi răzbunat asupra altora.

Toate păcatele lutului pe care le osindește și le desprețuește în opera lui poetică, toate s'au răzbunat asupra lui însuși; toate virtuțile, toate darurile sădite într'insul, toate s'au revărsat cu mana lor asupra altora!

Din acest punct de vedere, a fost cel mai impersonal, cel mai devotat, cel mai jertfitor, cel mai ideal și cel mai iubitor de oameni între scriitorii noștri din vremea sa.

S'a văzut, în afară de aceasta, că în viața lui Eminescu par'că este o mină nevăzută care-l poartă, din tinerețea lui cea mai fragedă aproape, prin toate pământurile românești: ca să înțeleagă, ca să cunoască și ca să rodească în sufletul lui toate aspirațiunile și suferințele sufletelor românești. Eminescu pornește din Botoșani în vîrsta cea mai timpurie: la 7 ani, stînd cită-va vreme la școală în Cernăuți. Aci îndrăgește acea «dulce Bucovină» pe care a cîntat-o cu atîta avînt și atîta duioșie; aici influența lui Aron Pumnul, dascălul ardelean plin de simțire romînească, a fost mare asupra lui. Aceiași mină nevăzută îl poartă pe Eminescu, în tinerețe, călător pribeag de-alungul pămîntului romînesc din Ardeal. El se oprește la Blaj, cetatea glorioasă prin școalele romînești de unde eșiră atîția învățați, atîția luptători, atîția muncitori cu gîndul și cu pana, atîția apostoli și martiri ai neamului nostru. De acolo, Eminescu vine în Sibiiu; din Sibiiu cutreieră Ardealul și trece în Maramureș și Banat, adunînd pretutindenî poezii populare, adunînd cuvinte romînești, cunoscînd păturile sociale romînești din toate părțile.

Întors în Muntenia, ca și simplu sufler de teatru, se apropie și aici de sufletele romînești, pătrunde ticăloșia vieței sociale bucureștene și a politiceî de căpătuială, pe care le osindește în «Geniu pustiu» și în manuscrisele sale. Trece de aici iarăși în Moldova și la vîrsta de 19 ani are experiența pămîntului și oamenilor poporului romînesc, cum n'o mai avusese un alt scriitor al nostru. În toamna anului 1869, setos de învățătură mai innaltă, porni în cele din urmă spre Viena. Aici se găseau pe atunci studenți adunați din toate pămînturile romînești, se găseau studenți din principate, din Ardeal, din Bucovina. În mijlocul acestora Eminescu trăește viața lor; problemele naționale care îi preocupă pe ei, îl preocupă și pe dinsul. La vîrsta aceasta de 20 de ani, devine colaboratorul foarte harnic al gazetelor romînești din Budapesta. Cînd, după dualismul austro-ungar, lupta Romînilor era mai inverșunată de cît oricînd, Eminescu este cugetătorul care în lupta aceasta a dat soluțiunii profunde, actuale și astăzi. Nu se poate, spunea de atunci Eminescu, ca o împărăție de naționalități să dăinuiescă fără ca fie care popor să fie stăpîn pe soarta lui, autonom pe pămîntul pe care-l stăpînește. Iar la 1871, cînd se pornește un curent prin toată studențimea romînească în scopul să se strîngă împreună spre a serba aniversarea a 400 ani de la clădirea mănăstireî Putna de către Vodă Ștefan cel Mare, atunci Eminescu și Ion Slavicî sînt în fruntea acestei mișcări; ei organizează, ei adună studențimea, o inflăcărează; ei sînt

intii cari sãdesc pentru vremile cele nouã simþirea și cugetarea romineascã a tot stãpînitoare, idealul unitãþii neamului prin culturã și prin tradiþia istoricã roditoare.

Și pentru cã sufletul ne zboarã în spre țara de glorie trecutã și de jale prezentã a Bucovinei, a cimitirului atitor moaște scumpe de Voevozi, de boeri și de oșteni rãzeși aprigi în vitejia lor, spre țara lãcașurilor sfinte innãlțate dupã biruințele strãlucite ale Domnilor moldoveni, — iatã cum scrie poetul, ciþi-va ani dupã serbarea de la Putna, despre rãpirea și tragedia acestui pãmînt muncit cu braþele, apãrat cu singele, semãnat cu așezãmintele noastre și pierdut prin trãdarea dușmanilor strãmoșilor noștri:

«Nu vom lãsa sã se inchidã aceastã ranã. Cu a noastre minii o vom deschide de-a pururea, cu a noastre minii vom zugrãvi icoana Moldovei de pe acea vreme, și șirurile vechi, cite ne-au rãmas, le vom improspãta în aducere aminte, pentru ca sufletele noastre sã nu uite Ierusalimul. Cãci acolo e sfinta cetate a Sucevei, scaunul Domniei vechi cu ruinele mãririi noastre, acolo scaunul firesc al unui Mitropolit, care în rang și în neatîrnare era egal cu patriarhii, acolo moaștele celor mari, dintre Domnii romini; acolo doarme Dragoș, imblinzitorul de zimbri, acolo Alexandru, întemeetorul de legi, acolo Ștefan, zidul de apãrare al creștinãtãþii».

Din Bucovina, Eminescu se intoarce iarãși, o vreme, în Viena, și trece pe urmã la Universitatea din Berlin. Aici cunoaște mai de aproape de cit oricare scriitor român din vremea lui literatura și civilizaþia germanã, precum și toatã mișcarea puternicã de inchezare naþionalã, de renaștere prin culturã și prin rãzboiul a poporului german, aici învațã el sã admire calitãþile de fier ale acestui popor, aici învațã sã-l cinsteascã și sã-l arate drept pildã luminoasã pentru noi.

Dar și în vremea aceasta, visul lui Eminescu este sã se întoarcã în țarã, sã fie în toatã viața lui un scriitor, un cãrturar de obște, un gazetar cum s'ar zice în stilul nostru incolor de astãzi—un apostol cum a fost Kogãlniceanu, cum a fost Bariț în Ardeal, cum a fost Eliade, Alexandri și atîþia din marii noștrii scriitori; aici chibzuește el și aici se pregãtește definitiv cum sã îndrepte prin cuvîntul sãu, prin ideile sale, prin sfaturile sale, cum sã îndrepte prin toate darurile sufletului sãu mare pe Romãni de pretutindenii cãtre cele mai bune cãi.

Intors în Iași, Eminescu devine directorul bibliotecii universitare de acolo și cu sete nesãþioasã se apleacã asupra cãrþilor vechi, asupra atitor documente și manuscrise care pãstreazã amintirea înþeleaptã și duioasã

a celor cari au fost, cu sute de ani înaintea noastră, din același singe cu noi. Spun aceia cari l-au cunoscut că de multe ori, cînd era invitat pe la serate, se ducea la subțioară cu cite o carte sau vre-un manuscris vechi românesc și citea doamnelor și domnilor care se găseau acolo cit de frumos scriau strămoșii noștri; de multe ori chiar se îndușoșea așa de mult că toată lumea se uita la el ca la un inspirat.

Dar va zice cineva: toate lucrurile acestea sînt ale unui poet care visează, noi nu putem să visăm în lumea aceasta în care de multe ori trebuie să muncim și noaptea tirziu. Eminescu însă a dovedit că este și omul faptei, că este și omul îndeplinirii datoriei, că el poate fi și un vrednic funcționar în țara sa. Numit revizor școlar, în două județe, el aleargă din sat în sat fără nici o odihnă, vorbește cu învățătorii, cu țaranii, cu copiii lor, caută să înțeleagă nevoile acestei țărâni, și în zecile de rapoarte pe care le trimite ministrului său pune tot deauna o judecată aspră la adresa administrațiunii corupte, o vorbă blindă la adresa poporului exploatat care nu poate să cîștige cultură, pentru că n'are hrană în destul, care se prăpădește fără ca nimeni să-î poarte de grijă și de milă. Totdeauna se găsesc în rapoartele acestea idei nouă care uimesc și luminează; ele ne arată puntea ce se poate arunca încă peste prăpastia care amenință a ne înghiți miine poimîine pe toți și cuprind o bogăție de observațiuni drepte, un sistem critic deplin al stărei noastre sociale. Același sistem l'a dezvoltat poetul, economicește și politicește, supt aspectul istoric, în conferința sa de la Iași, despre «Influența austriecească asupra Romînilor din principate».

Totuși, răsplata sa pentru atîtea vrednicii în slujba obștei, a fost răsplata nefericiților oameni de merit; s'a găsit că Eminescu ar fi făcut parte dintr'un partid politic, partidul politic schimbîndu-se Eminescu a fost scos din slujbă, și ceea ce este ca o pată rușinoasă în luptele politice de atunci, doi ani de zile s'a putut să fie bănuît și hărțuit, în proces penal, supt acuzația monstruoasă că ar fi furat cărți din bibliotecă și chiar o canapea roșie pe care și-ar fi însușit-o, transportîndu-o acasă la dînsul! Asemenea ticăloșii sînt aruncate în sarcina lui, pînă cînd judecătorii mai drepiți și mai cumînți îl scapă de această urmărire nedemnă.

Cu sufletul zdrobit se întoarce Eminescu în București și devine un răsvrăt social, un biciutor cumplit al păcatelor noastre publice. În ziarul «Timpul», Eminescu nu scrie atît în numele partidului din care ar fi făcut parte, cît în numele sistemului său de cugetare politică neaoș romînească, de cugetare care nu făcea parte deplină din programul nici unui partid politic; el scrie ca individualitate politică în numele său și dezvoltă ideile sale proprii cari astăzi rodesc în atîtea suflete romînești. Arată că sîntem un neam care am perdut legăturile cu trecutul

nostru, că trebuie să ne întoarcem la tot ceea ce este așezămînt de cinste și de jertfă în trecut; arată că am pierdut credința în biserică, în cultura noastră veche, că am pierdut orice legătură cu acea morală politică patriarhală care ne conducea pe toți; arată că influența străină este orbitoare și omoritoare pentru noi, că sîntem un organism prea fraged, prea slab ca să putem rezista acestor influențe; arată că în mijlocul acestui neam curat, cinstit, care a împedecat atîtea popoare străine să se amestece cu el și să-i prefacă sufletul, în mijlocul acestui neam puternic odată s'aუ incuibat astăzi elemente străine, că elementele străine sînt primejdioase din două puncte de vedere: sînt primejdioase pentru că sînt străine pe pămîntul nostru și *vreau* să rămînă străine, sînt primejdioase pentru că sînt străine de sufletul nostru și *nu pot* să devină rominești în sufletul lor. În privirea acestor elemente Eminescu nu se ridică pornit de ură. Niciodată poporul rominesc n'a urit pe nimeni—atîtea popoare pe lume ne-aу acoperit de ură, de trădare, de toate relele de care este capabil un suflet hain, dar nici odată poporul rominesc n'a răspuns cu ură, ci a răspuns cu hotărîrea nestrămutată de a se păstra și de a se dezvolta așa curat cum este. E adevărat că nu e vina neamurilor care ne inconjoară dacă nu sînt ca noi, dar nu e nici păcatul nostru să fim osîndiți a purta, în spatele nostru, a ispăși chiar, toate păcatele altor neamuri! Astfel, niciodată Eminescu n'a fost apostolul unei lupte de stîrpire împotriva altora cari nu sînt de neamul nostru, dar a fost totdeauna apărătorul și păstrătorul propriei noastre firii etnice, al politicei că trebuie să rămînem stăpîni pe pămîntul pe care l'am hrănit cu singele nostru și pe care noi-l dăm — nici cu prețul singelui nostru — nimănu!

Aceste idei, Eminescu începuse a le propaga încă din Iași, într'o gazetă care apărea de trei ori pe săptămîină : «Curierul din Iași», și care era — ciudată potriveală — ziarul oficial a tribunalului. În pagina întîi erau circulările tribunalului, în pagina a doua se găseau articolele lui Eminescu, strecurate cu multă sfială, iar în restul paginelor anunțuri. Multă lume nu știa că Eminescu scrie la acea gazetă, și rămînem uimiți cum s'aу putut ascunde, fie chiar și într'o gazetă oficială, care ieșia numai de trei ori pe săptămîină, atîtea mărgăritare fără ca nimeni să le priceapă și să le prețuiască!

La «Timpul», Eminescu dă de altă nenorocire. El apăra vechea boerime rominească, intrucît era boerime de sînge și de cinste, însă printre această boerime se găseau unii preținși boeri, oameni noi, care nici măcar nume rominesc nu purtau, și această boerime parvenită nu se prea împăca cu ideile lui Eminescu, socotindu-le revoluționare. Astfel vedem citeodată năvălind curente întregi de idei ale

lui Eminescu în «Timpul» și deodată oprindu-se, brusc. Faptul trebuie să se explice, cum mi l-au explicat foștii colegi de redacție ai lui; poetul-profet trebuia să aștepte vara, cînd acea falșă boerime era plecată în străinătate, și abia acum putea să reverse, în liberă voe, șuvoaiele convingerilor lui, în această vreme de arșiță, cînd veneau ideile lui ca să hrănească sufletul celor ce rămîn în țară în orice vreme, — precum apele furtunilor pustiitoare hrănesc pămîntul uscat și stors.

După o luptă cumplită, după o muncă cum n'a mai făcut-o alt scriitor al nostru, zile și nopți întregi petrecindu-le în frămîntările acestea ale creerului său, geniul lui Eminescu se stînge de o lungă și din cele mai fatale suferințe. El nebunește. Spiritul lui măreț, ca un soare, luminase numai o clipă, spre a se întuneca pentru tot restul vieții sale. Prietenii iubitori îl poartă în Italia, prin toate locurile frumoase, pe la institute medicale din străinătate, — nimic nu-î mai ajută. Se întoarce în țară ca o umbră, parcă purtînd asupra sufletului o piatră de mormînt pe care nu i-au putut-o așeza oameni, pe care i-au așezat-o boala dușmană, ascunsă într'insul și, în parte, nenorocitul mediū social prin care a trecut. În sfîrșit în vara lui Iulie 1889, veni și cea mai tristă zi a literaturii noastre; într'o casă de sănătate, lovit în cap de un nebun, Eminescu încetează a mai trăi și cu trupul, lăsînd în urmă-î duhul genial, păstrat în operele sale, în manuscrisele sale, în amintirea prietenilor săi, lăsînd moștenire urmașilor sufletul său de zeu merit să viețuiască o eternitate.

Desigur că o asemenea viață nu merită uitare, cum s'a dat de atîția cari au fost înainte de noi; o asemenea viață trebuie să fie cunoscută de toate generațiunile noastre, pentru că este viața unui apostol, unui profet, unui om care și-a jertfit liniștea și vloga vieții pe rugul suferinței, pentru ca din rugul acesta să se împrăștie toată căldura, toată lumina de care a învrednicit Eminescu neamul său.

În opera poetului și scriitorului Eminescu găsim aceleași elemente de puternică simțire națională, de idealism nestrămutat pe care am constatat-o la omul Eminescu. În toate scrierile sale însemnate, în toate poeziile mari pe care le-a putut făuri geniul său, în scurtul timp cît a fost să fie teafăr, bate un suflet românesc.

Cînd Eminescu scrie întîiele sale poezii, sint imnuri de iubire la adresa Bucovinei și Romîniei: acesteia îi dorește, la 1866, în anul tragediei lui Cuza și al întemeierii dinastiei ereditare, războaie glorioase din care să iasă unită, să iasă nevinsă, ori cari i-ar fi dușmanii în viitor, — o profeție pentru dobîndirea prin arme a neatîrnării țării noastre și a Regatului român, supt Domnul Carol cel viteaz și înțelept! În alte scrieri ale lui, din vremea de tinerețe, în scrierea în proză «Geniu Pustiu», o încercare de roman, Eminescu evoacă pentru întîiași dată în literatura

românească epoca vitejească a revoluțiunii Rominilor din Ardeal și samănă această sămînță care de aci înainte va rodi de sigur în literatura noastră. În «Sărmanul Dionis», măiastra povestire fantastică, el cîntă romantica viață din trecut, cîntă traiul patriarhal din Moldova, din timpul lui Alexandru-cel-Bun, și tînărul poet visător din vremurile noastre se preface călugărul visător din timpurile acelea, pentru ca să ne arate cît de minunate erau. În toate poeziile lui care nu sînt poezii de iubire, se găsesc elemente de simfîre și de credință românească, elemente naționale nouă și cuceritoare.

Dar s'a zis și s'a scris că Eminescu este pesimist, un fel de pesimist internațional. De sigur că dintr'un anume punct de vedere este un pesimist, dar nu un pesimist care n'are nici o credință în neamul său, în puterea acestui neam, ci este un pesimist în mare parte național, un revoltat de ceea ce vedea în zilele noastre.

Pesimismul lui Eminescu se poate distinge în trei grupe: este un pesimism care are cea mai puțină însemnătate pentru viața noastră socială și culturală, pesimismul *liric* al unei firii triste care vede toate suferințele mai cumplite, toate lucrurile mai rele de cum sînt în realitate: un gest al iubitei, o depărtare a ei pentru totdeauna deschide înaintea lui priveliștea morții. Acest pesimism nu e un pesimism de idei, ci un pesimism absolut *individual*. Este apoi un alt pesimism, cel mai caracteristic al lui Eminescu, este pesimismul său *social*: tot ce vede în timpul nostru este o groază pentru el, sînt semne de peire, și în potriva acestor semne se ridică și cere să fie înlăturate; își întoarce ochii către trecut cu credință și are un dor ascuns către viitor,—pesimismul acesta este un pesimism *național*. Și mai este un pesimism *filozofic* pe care-l au mulți din marii scriitori ai lumii, nu numai ai neamului românesc, și un scriitor universal este Eminescu, scriitor genial care se recunoaște o umbră pe acest pămînt care însuși este o umbră în universul întreg. Scriitorul mare își dă seama ce nemernică, ce scurtă, ce meschină este viața noastră, iar atunci, firește, în fața universului îl cuprinde un dispreț față de toate strădaniile noastre, față de toată meschina noastră vanitate omenească. Pesimismul acesta cuprinde în sine un preșios element etic; este un pesimism care ne înalță peste mizeriile vieții, peste ispitele vieții, în sferile cele mai ideale. Acesta este pesimismul lui Eminescu, pentru care a fost osîndit de atîtea cari nu l'au înțeles.

Acuma, dacă am vroi să vedem ce a răsărit pe urma acestei activități uriașe a lui Eminescu, n'am avea de cît să ne îndreptăm către literatura noastră mai nouă:

După ce slăvitul Craiul al renașterii noastre literare se stinse, după ce în vremea lui Eminescu și paralel cu activitatea lui a început să creze

«RUGĂCIUNE» de M. EMINESCU

Compoziție de Liviu Tempea.

Adagio

cresc.

pp Ru - gă - mu - ne - n - du - ră - ri - lor. Lu - cea - fă - ru - lui

mă - ri - lor Din va - lul. ce ne bin - tu - le. În -

dim. nal - tă - na. Ni - min - tu - le. vi - rea - ți - a - do - ra - tă.

vi - rea - ți - a - do - ra - tă, A -

dim. su - pră - ne co - boa - ră. O! mai - că - prea - cu - ra - tă, O!

dolcissima mai - că - prea - cu - ra - tă, Și pu - ru - rea - fe - cioa - ră Ma -

Ma. ri - e ri - e.

opere admirabile o pleiadă întreagă de scriitori ca I. L. Caragiale, Al. Vlahuță, Barbu Delavrancea și alții,—pe la 1890 cobori din munții Ardealului un poet cioban în sufletul său, cel mai clasic poet al țărânamei românești, Gheorghe Coșbuc. Toate idilele care se petrec în viața curată a sateanului ardelean, toate minunatele povești care le spun bătrînii, fură prinse în haina eternă a poeziei acestui nou geniu al vremii noastre, ca o răsplătire și ca o recunoștință pentru atitea binefaceri culturale pe care scriitorii din regat le-au trimis fraților noștri peste munți.

Coșbuc vine ca reprezentant providențial al literaturii țărănești sănătoase; vine ca un suflet românesc înțelegător al tuturor aspirațiilor și suferințelor neamului românesc; el este acela care, văzînd pe fratele de aici așa de asuprit, îndrăznește cel dintîiu să proclame, asemenea chematului apostol și profet: *Noi vrem pămînt!* El este alesul vremii nouă și întîiu care înțelege că în țara Romînilor liberi pe soarta lor n'a putut să înflorească pînă acum o literatură țărănească sănătoasă, — pentru că nu era pămîntul din care să răsară ast-fel de porniri românești.

A trecut o vreme și Coșbuc s'a țopit cu totul în sufletul Țării Românești și a răsărit acum din statul românesc, din păturile lui mai adînci, ca din adîncul mării, a răsărit scriitori cari sînt țărani în sufletul lor, țărani în graiul lor, cari cu toată cultura pe care au cîștigat-o nu s'au despărțit de pămîntul unde s'au născut. Așa cum în viața unui popor boerimea este cea d'întîiu care se ridică în literatură, precum în toate manifestațiile vieții publice,—ast-fel la noi, literatura a pornit din boerime, s'a scris după aceea de burghezime, iar de la Eminescu încoace o mare parte din poezii s'au ridicat dintre țărani, sînt oameni cari nu se mai despărtează de poporul care îi trimite în orașe ca pe niște cuceritori, străbătînd din colibe țărânamei pînă în palatele noastre! Acești scriitori sînt și cuceritorii cei adevărați și fericiți ai noștri, pentru că ei vin să cucerească sufletele noastre, ei vin să ne cucerească pentru oastea care nu poate fi înfrîntă de nici o influență străină: fie literară, fie politică, fie economică.

Cu poezii și prozatori ca N. Iorga, St. O. Iosif, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, I. Brătescu-Voinești, D. Anghel, O. Goga, I. Agirbiceanu, și toți ceilalți, mulți și vrednici, biruința gîndului, limbei, simțirei și ideilor românești este asigurată pentru toate timpurile.

Iar aceste semne bune sînt, toate, numai roadele răsărite pe cîmpia udată și bătută de furtunile gîndurilor și durerilor lui Mihail Eminescu; el este martirul acestei vremi, el este întîiul care și-a închinat toată viața lui, tot geniul și sufletul lui pentru ca astăzi literatura românească să se dezvolte în sănătate, în putere și în avîntul ei de cucerire pe care înainte nu îl bănuia nimeni.

Și acum, dacă ar fi să ne înfățișăm rolul lui Eminescu printr'o comparațiune care s'ar lua dintr'o poveste românească basarabeană — pentru ca să nu uităm nici pe acești frați ai noștri, ne-am aduce aminte de o poveste pe care o scrise marele poet rus Gorki și despre care spune să o fi auzit de la țărani romini din Basarabia.

Ci că era odată un popor foarte viteaz și foarte harnic, însă bătut de toate miniile sorții. În drumul său către lumină, către pământul pe care avea să-l stăpânească, poporul acesta se găsește dintr'o dată luat în urmă de vrăjmași numeroși și puternici cari amenință să-l prăpădească. El se oprește dîrz și începe război crîncen. Multă vreme se luptară cele două neamuri și rămăsese foarte puțin din neamul cel viteaz; toți ceilalți sămănaseră pământul cu trupurile lor. Aceștia văzură că lupta curgînd mereu, și cel din urmă din ei va pieri și ar pieri poporul cel mai eroic și cel mai însemnat din acele părți. Trebuia, deci, să fugă înapoi, însă înapoi erau păduri nepătrunse pe care nu le călcăse picior de om. Atunci, unul din aceia cari erau mai de seamă între ei, Dancu, se aruncă în fruntea poporului și-i poruncește să-l urmeze, că el îl va duce la lumină, la libertate, la pământul mănos pe care să-l stăpânească. Și au trecut prin pădurile acestea cumplite ani și zeci de ani; oamenii însă unul cite unul mureau, veneau viscole cari îi înmormîntau supt zăpadă, trăznete care răsturnau copacii peste ei, vijelii care îi culcau la pământ, și de abia o mină de oameni au mai rămas. Atunci au început a se răscula în potrive căpeteniei lor care îi ducea la moarte sigură, rușinoasă, fără a le lăsa nici măcar gloria de a muri cu arma în mînă, și au făcut sfat să-l omoare. Iar Dancu, în clipa cînd era să fie omorît de ai lui, și-a zmulș inima din piept, a înălțat-o spre cer și și-a dat sfîrșitul. Și din inima lui s'a ridicat o flacăra așa de puternică, în cit a încins cerul întreg, a distrus pădurile, a înlăturat toate primejdii, a deschis cîmpia mănoasă, — care ar fi cîmpia Țării noastre Românești!

Parcă am auzi povestea neamului nostru, ascultînd această poveste basarabeană; și dacă vre-unul dintre conducătorii literaturii noastre moderne poate să aibă tot dreptul a fi socotit drept viteazul și martirul Dancu, este de sigur Mihail Eminescu. El și-a dat sufletul său, a dat tot ce era putere de viață într'însul și a perit în suferințe — pentru ca să se mistuiască tot ce era lumină, tot ce era sănătate și genialitate într'însul, pentru binele acestui popor. A rămas multă vreme necunoscut de noi, chiar hîduit de unii dintre noi, — însă Eminescu face parte dintre scriitorii cari nu trăesc cu adevărat în viața lor, ci numai prin moartea lor își asigură viața cea adevărată — viața de veci — în viitorime. Eminescu zace astăzi în pământ, el doarme acolo ca un zeu din timpurile antice, ca un zeu de marmoră albă, curată și trainică, asemenea căreia

are să fie monumentul care i se va ridica odată. Și dacă el a dorit odihna pe marginea mării, unde să-i fie somnul lin și codrul aproape, fie voința Celui prea Înalt ca odihna să o petreacă în vecii vecilor — acesta trebuie să fie idealul nostru — în sinul cuprinzătoarei mări românești albastre și limpezi, în care noi, pînă în adîncul ei, să nu vedem de cît suflete românești.

I. SCURTU.

SOMNUL LUI CORBEA

— BALADĂ —

*Din bătrâne basne știu de-o închisoare,
Peșteră adîncă, văduvă de soare,*

*Aierul, de-o poștă, l-otrăvesc bureții,
Mucigăi de veacuri spinzură păreții,*

*Și 'nnăuntru doarme Corbea somn de orajă,
Duhuri necurate lingă el țin strajă.*

*Doarme uriașul, răsturnat pe spate,
Ferecat în lanțuri pline de lăcate,*

*Barba-l învălește ca un strat de iarbă,
Viperi și șopirle i-au clocit în barbă...*

*Și 'nchisoarea-î largă de-ar cuprinde-o țară,
Totuși lui 'i-atîrnă picioarele-afară,*

*Ba mai pe 'ndelete dacă s'ar întinde
Două țări alături ar putea cuprinde...*

*Însă Corbea doarme... Păn'să se deștepte
Mult amar de vreme trebuie s'aștepte!*

*Doar abia pe geană de-l atinge o rază,
Doamne, lume nouă, cum îngheți de groază!*

*Dar prin somn de'și mișcă trupul într'o parte, —
Lanțurile-î grele zuruie departe, —*

*Și-o zbughesc prin găuri viperei și șopîrle...
— Haî, săracă lume, cum o să te-azvîrle!*

ST. O. IOSIF.

CIOCÎRLIA

Mereu sporesc, și limpezî curg trilurile tale
Prin aerul ce pare c'a înflorit și el,
Cum zboară în roiuri fluturi, și roiuri de petale,
Ce din cireși desprinse, plutesc încetișel...

Alunecînd pe calea seînină și ușoară
Ce vrăji răpăzi din slava pe care-o cucerești,
Că renăscută firea întregă se'nfioară?
Ce dor aprins de-apururi în vers ni-l ciripești? —

În brazde firul fraged s'aîține să răsară,
Greoii de piatră nouri, se'mprăștie și pier...
Cînd tu te-asvîrli în zboruri voioasă și sprintară,
Răvaș de-amor pornită între pămînt și cer.

NATALIA IOSIF.

DE DOR!

*Norule,
Călătorule!
Dacă știi cine mî-e drag,
Varsă-ți lacrămile tale;
Ca să vază că mî-e jale;
Să le-audă picurînd,
La fereastră 'ncet bătînd...
Picura-vor rînduri-rînduri
Și-l vor bate negre gînduri,*

*Vint de seară,
 Du-te iară,
 Zbori de grabă, vint pribeag,
 Pină la bădița'n prag,
 Jar cînd treci peste grădină
 La fereastra lui suspină,
 Să mi-l bată gînduri crude...
 Dacă badea nu te-aude,
 Te-aud florile surori
 Și-or fi plinse mine 'n zorî...*

I. BORCIA.

BIJUTERIILE

DE FRANÇOIS COPPÉE

MONOLOG TRADUS ȘI LOCALIZAT

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SCENA REPREZINTĂ :

Un elegant buduar foarte luminat.

O femeie din lume în toaletă de bal; decoltată și acoperită de prețioase bijuterii stă pe scaun în fața oglinzii. Lângă ea o măsută pe care se află o casetă goală deschisă.

*Un bal! În sfîrșit! merg la bal ca altă dată.
 Nu se putea să fie războiul într'una!
 Să suferi de frig, de foame și să bubue tunul.
 Dar ceea ce spun eu, este poate rău!... Nu,
 Căci mi-am împlinit pe cîmpul de bătăe
 Datoria de creștină și de adevărată Romîncă.
 Purtam crucea roșie. mergeam în ambulanță,
 Înfruntînd cu bărbăție toate asprimele iernii.
 Aceste mîni, care nu știau de cît să cînte pe Mozart.
 Aū făcut atîta scamă! Aū pînsat atîtea rîni!
 Am fost la Nicopol, am fost la Măgurele
 Ca un soldat. Iar acum, că inimicul
 E departe, că biruînța e a noastră,
 Puțină veselie... un mic bal în familie
 Nu poate să supere scumpa noastră țară.
 Ea, ca femeie, trebuie să se gîndească
 Cît e de greu să trăiești două ierni fără să dansezi.
 De unsprezece luni aproape mi-am interzis
 Orî ce zîmbet, orî ce găteală- Așa că*

*Neputînd purta bijuteriile mele
Eram ca un copil lipsit de jucării.*

— Se uită în oglindă —

*Cît sînt de frumoasă! Acest colan de perle,
Acești cercei și această diademă,
N'au avut nici odată atîta scînteere!
Floarea de briliant străluce cu o minune;
Iar inelul de rubin îi stă așa de bine
In degetul cel mic.*

*Imi place pe umeri... pe brațele goale
Să simt apăsarea pietrelor prețioase.
Acest contact rece îți dă un dulce tremur,
Iar cu valoarea lor, p'un rege
Ai răscumpăra din captivitate!*

— Iși aruncă o privire la pendulă —

*Nouă ceasuri! numai... și sînt gata.
Imi făceam astă seară o sărbătoare atît de mare
Să strălucească printre diamante și aur,
Că m'am grăbit să deschid c'un ceas înnainte
Comoara mea închisă d'atîtea luni de zile.*

Aide dar... trebuie să măi aștept.

— O mică pauză —

Iarnă trecută...

*De ce această fatală amintire?
Toamă la ora asta, la aceeași epocă
Eram lingă patul unui sărman rănit.
Doamne! Cum a trecut timpul de repede!
Era un biet țiran — soldat de vînători —
Parcă-l văd ș'acum cu cită resemnare,
Cu ce duioșie așinti pe doctor,
Cînd acesta cu fruntea încreșită
Il lăsă să'nțeleagă că nu măi era scîpare;
Apoi în urmă, cînd veni preotul
La patul său să-i dea bine-cuvîntarea.
Acest simplu ostaș — era păstor de fel —
Liniștit, ridică singura mînă
Ce-î rămăsese și-și făcu semnul crucii.
Apoi cu o sforțare supremă se sculă
După perini, și pentru ultima oară.
Cu ochii uzi de lacrimi, ținu să facă
Salutul cu cure-ș'i întîmpina drapelul*

*Vegheam lingă el în acea tristă noapte.
Bietul băiat imi spuse atunci — în graiul său —*

Că o singură amintire înainte de a mur
 Îl făcea să sufere și mai îngrozitor,
 C'u fost silit, cind s'a înrolat în armată,
 Să-și lase părinții într'un sat din munți,
 Inconșurați de oameni, cari îi urau de moarte.

Oh văd și azi cum i se strîngeau buzele,
 Il văd cu ochi aprinși, cu pumnul strîns.
 Cînd îmi vorbea de vrășmașii fraților săi,
 Îmi spunea printre lacrimi și suspine:
 «Nu mi-ar păsa de moarte, nu zău, numai să știu
 Că frații mei d'acasă vor fi scăpați de jug.
 Vor fi scăpați odată de chinul ce-i sfîșie,
 Cînd aud pe dușmanî desprețuind pe Romîni.
 «Da!.. I-am auzit spunînd cu trufie
 Că două batalioane numai le trebuie
 În Dunăre să bage pe opincarii semeți.
 Oh! Doamne! Ce furie m'a cuprins atunci.
 Mi-am lăsat cămin, părinți, pe toți ai mei
 Ș'am alergat la Plevna... să lupt, să-mi dau viața
 Pentru neatîrnarea Țării Romînești!

Și mi-am făcut datoria... mor împăcat
 C'am văzut filfiind steagul nostru sus pe redută.
 Ce bucurie trebuie să fie p'ai mei...
 Ei îmi scriu sărmanii că de abia m'așteaptă,
 Că vitejia noastră le-a umplut inima
 La toți de mari nădejdi pentru țară.
 Această mîngîiere nu mi-a fost dată mie:
 Să mă întorc acasă... Să văd crăpînd de ciudă
 P'acei cari batjocureau pe dorobanțul nostru.

— Acest țăran, care abia știa să citească,
 Vorbea aproape elocvent în delirul său.
 De odată i se păru că vede în fața portretului
 Ce 'nfățișa pe Domnitorul nostru,
 O droaie de străini prezentînd lui Osman
 O spadă fermecată ca să ne nimicească.
 Întinse spre dinșii mîna-î tremurîndă
 Și c'un glas puternic strigă: «Înapoi..
 N'atingeți pe mîndrul nostru Domn»,
 Apoi sleit de forțe închise ochii,
 Scoase un gemăt, și-și dădu ultima suflare.

— O pauză —

Nici odată amintirea acestui mort necunoscut
 Nu m'a turburat ca de data aceasta.

— Își aruncă ochii în oglindă și face un gest de mirare —

*Văi! dar cât sînt de frumoasă! de gătită!
O, da! mi-aduc aminte: merg la bal*

— Cu anărăciune —

*La bal! Și pe cînd eă mă'mbrac cu haine scumpe
Pe cînd voi alerga — mîndră de podoaba mea
În cupeul mătăsos, de flori îmbălsămat.
Mamele și orfanii celor căzuți la Plevna
Gem de suferință în coliba săracă,
Frămîntați de foame, chinuți de frig.*

Oh! nu... rămîn!

*N'am eă alt-ceva mai bun de făcut,
Decît să mă încarc de aur, și să plec la bal?...
S'ar putea să am înina așa de impietrită?
Nu! o Romîncă bună știe care-î e datoria
Cînd țara e în doliu și orfanii cer pîine.*

— Își scoate cu grabă bijuteriile și le așează în casetă —

*Reîntrați în această casetă înutile bijuterii!
Eă pot fi frumoasă fără ajutorul vostru.
Nu plîngeți mîrgăritare și turcoaze,
Voi veți alina durerea atîtor copilași!
Pentru a petrece cîte-va ceasuri
Am oare nevoie de ametiste și de opale?
Cu un singur rubin... cu cîte-va smarande
Pot înveseli coliba întristată!
Iar acest diavrant va face fericit întreg satul.*

— Închide caseta —

*Și acum — fără bijuterii — voi merge la acel bal
Da, voi merge.. mîndră de hotărîrea ce am luat.
O! Romînie!, voi apărea ca tine:
Frumoasă, dar săracă! Iar celor uimiți
De simplitatea mea neobișnuită,
Le voi răspunde mîndră și senină:
Țara arca nevoie de aur, i-am dat!*

ZOE VERZEA.

ÎN NOAPTEA ÎNVIERII. DE I. AL. STERIADE.

NOSTALGIE

Ils n'ont connu qu'un proche
et clément idéal....

SULLY PRUDHOMME.

Aduce vîntul pe aripă mirezmele de miază-zi,
Ș'adormitorul cînt de valuri, din țeri de dincolo de mare,
Rătăcitor prin taina dulce a nopților îl auzi,
Ș'acum îl poartă împletindu-l, cu blînda seriî îmbătare.

În aerul ușor și dulce plutește calda răsufare
Ce va 'mbrăca'n zăpadă iarăși înmuguriții meri de-acum,
Ce va deschide trandafirii, monarhiî primăverii 'n floare,
Și macul roș, ce se iuțește la cîmp pe-o margine de drum.

Va mai deschide poate 'n suflet nădejde'n vremile ce vin,
Și dorul vajnic de viață, venit cu orice primăvară,
Să crească în zădărnicie supt un acelaș cēr senin
Și ostenit, în pragul toamnei, nevrednic de-a trăi, să piară.

O, mă-e amar, amar în suflet de vecinica înșelăciune
A visului ce-î curm aripa la ficce sfîrșit de vară,
A cîntului ce'ncep de-a-pururi pe aceleași ostenite strune...
O Veneră, la trandafirii ce fruntea ta încununară.

La țărmlu arzător de care molatec unde se sfărîmă,
Cu grația ușoar'a mîncî ce mîngăierî suave 'mparte,
Mă duc de-a-cum; căci vîntul seriî cu glasurî de demult mă chiamă
Spre luminos tărîmul care suride'n vraja lui departe.

Cu-acelaș cer adinc albastru, cu-acelaș cer în totdeauna
Supt care'n vecî se urc mirezme ca funul leneș din cătuie,
Cu nopți ca zorile de albe, în care, visătoare, luna
De-asupra limpezilor ape, plutind încetșor se suie...

Rămăie cei ce nu știu dorul de nesfîrșită primăvară,
Aceî ce-au aruncat povara de necurmăte fericirî.
Eû la altaru-ți vin, la care trecute timpurî mă aflară,
Să-ți duc pe brațele-amîndouă, iacinte, mîrt și trandafirî.

ADRIANA GHEORGHIU BUZOIANU.

SEMN DE PRIMĂVARA DE I. A. STERIADE.

CREDINȚĂ ȘI IUBIRE

I.

De multă vreme, Petrea Moisei, nu se mai ducea la colibă să se urce în lotcă, ca să iea drumul mării; il vedea în schimb, în fie-care dimineață, străbătând grăbit drumurile orașelului, care ducea la mare, să vadă din cotro a bățut vintul. Cind marca peste noapte fusese agitată, ochii lui străluceau de bucurie; știa Moisei atunci, că nisetrul, morunul, păstruga, au căzut cu ușurință în cirmaciū.

După ce se mai primbla o bucată de vreme pe cheiul de lingă far, se întorcea liniștit la crișma cea mai apropiată, bea un ceai și aștepta pină ce Hreața se ivea cu căruța, în marginea drumului.

Așa își ducea el viața de cind îi slăbiseră puterile, iar feciorii i se mărise. În Sulina și prin imprejurimi, Petrușca Moisei era renumit ca pescar, pentru curajul cu care infruntase furtunile cele mai mari; cu toate acestea, pe băieți îi ținea tare din scurt și nu-i lăsa nici odată să iasă la larg, cind marea era furioasă.

Într'una din zile, Petrea venea ca de obicei la chei; furtuna era cam mare; se 'ntoarse la crișmă, Hreața însă nu se arată. Așa ceva se întâmplase de multe ori, de aceea nu se miră. Sara veni liniștită... dar pe aproape de miezul nopții un urlet groaznic îl făcu să sară din pat... Eși afară și 'n întunerecul greu care-l lovi în față, Petrea simți o înfiorare. Abia acum putu el să-și dea seamă, ce grozăvenie e pe mare! Vintul venea ca plingeri grele, bocindu-se pe străzile întunecate. Une-ori se făcea tăcere pentru cite-va clipe și atunci, în liniște, răsunau haotic fierberile mării. Clopotul de la gura buhazului dăngănea amarnic ca semn de mare primejdie. Ascultă Petrea cită-va vreme, apoi se întoarse îngrijat în casă. Se culcă din nou, dar nu mai putu dormi.

«O furtună ca aceasta aduce pagubă și el în mare și-a pus întreaga lui avere... Dacă vintul i-a rupt cirmaciū? Dacă băieții intră în mare?» Pină'n ziuă, vremea i se păruse un veac. Cind cele dintiū luminii veniră să gonească negurile, Petrea era pe chei. Valurile se încrețiau. se rostogoleau cu coame de spumă, deschideaū înaintea goluri adinci, iar pescarul privea cu sufletul întunecat, cu ochii mici, plini de ură. Une-ori trimbele de apă se ridicaū de-asupra cheiului și porneaū în stropi reci, lovindu-l în față. Văzduhul era cuprins de o lumină săracă, cerul cenușiu, și soarele abia răsărit trimetea cite-va raze depărtate. Iar în fund, departe, crestele apei se luminaū, ca într'o pustietate de moarte.

Așa furtună de mult nu văzuse Moisei! Se întoarse cu fața spre oraș, unde la adăpost, corăbiile se frământau în ancore. Se înviri cită-va vreme și par'că nu putea lua nici o hotărare. Să se ducă pină la colibă, era greu: 18 mile englezești, pe jos? Dar dacă furtuna rupe cirmaciū? dacă băieții intră în mare?! La întrebările acestea, simți o greutate mare apăsându-i pe suflet.

Se lăsă pe pietre, își scoase cioboatele, suflecă pantalonii, apoi, făcându-și cruce, porni întins pe malul pustiū. În drumul lui, de partea cealaltă a mă-

rei, se întindea nemărginită pădurea de stuful. Un freamăt aspru venia dintr'acolo. În marginea bălții, cirduri de bitlani, ca niște străjeri, dădeau semnalul fugii, la apropierea lui.

O bucată bună de vreme și Moisei nu întîlni țipenie de om... Orașul tot se mai zăria cu virfurile corăbiilor și farul de la Comisiune. Valurile veneau mereu furioase, îl stropeau și se retrăgeau, lăsînd pe maluri colbeci și scoici. Într'un timp, obosit, Moisei se lăsă jos. Simțea că puterile îi slăbesc; dar grija că la coliba lui se poate întîmpla ceva îl făcu să sară în sus și-i dădu putere ca să ție piept vîntului care venea din față, voind să-l oprească în loc.

Cînd ajunse la colibă, era trecut de miezul zilei, intră grăbit înăuntru, dar nu găsi pe nimeni. În față, cele două luntre culcate pe-o coastă; alături, caii, împedicați de picioare, pășteau.

«S'au dus în mare», vorbi el, frămîntîndu-și mîinile și-o gălbineală ca de mort îi cuprinsese fața. Nici n'avu vreme să se uite prin colibă; alergă la mal, se ridică pe-o movilă de nisip și-și aruncă privirea pe coamele valurilor, în nesfîrșirea de apă. Marea gemea, ofta cu zeci-de glasuri, ca și 'n ceasurile cînd pornise din Sulina. Soarele, ridicat deasupra, lumina pustiul. Petrea se uită lung și dădu cu tristețe din cap: «Ce-ai făcut, copiii mei?» Se 'ntoarse cu fața spre stînga, de unde veniau plîngerile vîntului, apoi oftă din nou... Și ca să ofteze el, Petrea, fala pescarilor, însemna ceva. Zdrobit de oboseală ca și de foame, se lăsă pe nisipul moale, cu ochii pe jumătate închiși, privind cu ură și teamă în jurul lui.

Trecuse mult. O perdea cenușie îmbrăca întinderea. Din larg, cirduri de pescăruși veniau țipînd. La gîndul că vine și sara și-ai lui tot nu se văd, Petrea sări din loc și 'ntr'o durere mare lovi cu piciorul în nisip: «De ce nu se văd, ce să fie oare? Oh, Vania, cînd ai ținut tu sama de vorbele mele?!» În chinurile acelea se apropia și noaptea, iar moșul sta acolo incremenit, fără să spună o vorbă. De odată însă, inima lui începu să bată cu putere... I se păruse... sau nu văzuse bine; duse din nou mina la ochi... Da, acolo, pe coama valurilor se zărea ceva... S'apropie mai tare de mal. O umbră neagră a crescut, a dispărut iar. Tremurînd de neliniște, așteptă. Obrajii i se încălziră. Umbra a răsărit iar și cu 'n nou val, s'a ivit mai aproape. Greutatea i se ridică de pe suflet... «Sînt ei, copiii mei!...» murmură el cu brațul întins și par'că nu-și mai putu spune nimic... Ce lungi i se par acum minutele! Iată, cu un nou val, lotca a sărit aproape, se lăsă la vale. Cei din lăuntru ridică lopețile... Un glas s'auzi strigînd; apoi unul de la pupă întoarse lopata, încordîndu-și mușchii și valul furios care le venia în cale se desfăcu în două, dînd drumul învingătorilor. Petrea, goni înainte-le, sări în apă și-apucă luntrea de bot... Cei din lăuntru, afară de Vania, săriră jos, apoi ca la o comandă toți începură cu umerile s'o împingă pe nisip. Vania sări cel din urmă...

— Cînd ai venit, tată?

El nu putu răspunde îndată; s'apropie de flăcău și-l bătă pe umeri.

Cei de față se priviră mirați.

— Bravo, băeți! rosti bătrînul înecet, plin de bucurie.

— Ce? ai crezut că mi-e frică, de-ai venit așa îngrijat? zise Vania.

— Nu știu ce-am crezut, dar acuma văd că ești un adevărat pescar!

Hreățea se uită la bătrîn și vorbește:

— De șase ceasuri ne luptăm cu valurile.

— Știu, zise Petrea; pe așa furtună eu n'am crezut c'aveți să veniți teferi.

Uzi de apă, obosiți de muncă, stătura așa, lingă lotca încăreată și nimeni nu putea spune cu adevărat prin ce primejdie trecuse... Dar figurile lor oțelite, cătăturile acelea aprigi, vorbeau mai mult ca orice. Moșul, cu ochii umezi de bucurie, făcu două pași și se uită în lotcă. Moruniț, nisetrii, trintiți unui peste altii, își dădeau sufletul căscind urechile și mișcînd încet din cozi.

— A căzut pește mult?

— Cam la 200 de kilograme.

— Asta este ceva.

— Ei, să vezi lipovenii dela coliba dinspre Catarleț, nici pînă acuma n'au eșit; zise rîzînd, Moruzov — un străin, tocmit la muncă.

— Unul din voi, face cit zece lipoveni; zice moșneagul.

Băeșii riseră. Numai Hreățea, feciorul cel mic, asculta serios, el se uita la tată-său și-l întrebă:

— Ai venit de mult?

— Demult, tare demult.

— Dar' voi cînd ați eșit în mare?

— La 12.

— La 12?

Moșul clătină din cap.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nu trecu mult și la lumina felinarelor cei patru pescari luerau grăbiți; luaă coșurile pe umeri și dispăreau în întunerec; vorbele răspicate le fura marea... Luminile alunecău prin noapte, deslușeau une-orî capul vre-unui morun, chipul vre-unui pescar. — Cînd treaba fu gata, la spatele colibeii, în stepă, se aprinse un foc mare, Hreățea curățî o păstrugă și-o trînti în cazan.—Flăcări mari se ridicară minate de vînt, luminînd în jurul cazanului chipurile celor doi și erburile înalte. Din stepă venea vijîitul vîntului, din depărtare oftatul stufului din mare, zgomote, gemete, iar din colibă frînturi de vorbe. Acolo, după ce isprăviră lucrul, Vania cu Petrușca se apucară de vorbă. Bătrînul sta supt polog și flăcăul de pe un scătunaș răspundea încet și serios. Ridica din cînd în cînd capul și-atunci pe păretele de stuț, luminat de un felinar, se desemna umbra uriașă a voinicului cu ochii albaștri, cu părul mare și cu pieptul lat. Moșul îi povesti grija lui, goana care-a dus-o pînă la coliba lui, Vania asculta serios. După o tăcere flăcăul răspunse...

— Știu că era greu! Dar ce era să fac?... Mă gîndeam la cîrmacii noștri: dacă-mi-î rupea furtuna, ce ne făceam?

— Așa, băete! Să trăești! curajul tău a fost mare.

Cuvintele acestea spuse de bătrîn cu atîta mulțumire îl mișcară pe tînăr.

El se ridică și întinzînd mina, vorbește: Eu nu mă tem de mare!

Ochii lui Vania scînteiară. Petrea îl privi țîntă, se ridică în capul oaselor și-o lacrimă îi răsări pe ochii.

— Este rachiū, Vania?

— Este.

— Să bem atunci și să ne veselim.

Vania se plecă, scoase de supt pat un șip și-l întinse moșului.

— Să trăești, băete, și de-acuma sf. Niculai să te aibă 'n pază, vorbi el ducind sticla la gură. O întinse și flăcăului. Apoi strigă pe cei de afară.

Cei doi își arătară chipurile în ușă; — amindoî zdraveni și făcoși...

— Na, băeți! beți și voi, că mare ispravă ați făcut!

Pescarii luară sticla și băură pe rind. Plecară apoi, aducind după puțin un căzan mare, plin cu borș. Petrea Moisei scoase o mescioară și o întinse în mijlocul colibei. Vania așază farfuriile, lingurile și spinzură felinarul aproape, într'un cuț. Deodată, la lumina lui, în colțuri se deslușiră valuri de fringhie cirlige și sforile de cirmaci. Se așezară apoi jos, roată, își făcură cruce și începură să mănince. Aburi ușori se ridicau din castronul plin, care le aburea fețele. Ei sorbeau mîncarea într'o mare bucurie, pe cînd moșul le întindea mereu șipul.

— Beți băeți, că voi sînteți adevărați pescari!

Flăcărî deșertați rachiul, dar tot mai des cînta burcutul în gura moșneagului. În curînd ochii lui și ai celorlalți începură a străluci. Își lăsă lingura din mîini, și bătrînul dădu drumul vocii; întii domol, apoi mai tare, mai tare.

Cîntecul melodios răsuna fermecător în coliba de stof...

Vania începu să țină isonul, apoi și ceilalți se luară după el.

Afară era o noapte neagră de mormînt. Marea urla batjocoritoare. Din stepă veniau alte gemete și vîntul sălbatoc năvălea în colibă, une-orî clătînînd acoperemîntul de stof... Ei, cuprinși de veselie, cîntau înnainte cîntece aprinse, căci zi de serbătoare era în coliba lor!

II.

Toamna, în Sulina era multă larmă; aici se stringeau corăbiile venite din toate părțile lumii și tot aici s'adunau șlepurile din susul Dunării.

Sara cînd lucrul se sfîrșea, portul răsuna de zgomot, cafenelele, berăriile gemeau de larma marinarilor cari beau și cîntau, să uite amarul vieții chinuitoare. Odinioară, portul acesta era de neluat în samă. Așezat între Mare și Dunăre, înconjurat de cealaltă parte cu balta; doar cîteva case tînuiau lingă mal. De vremea aceasta, Petrea Moisei își aducea foarte bine aminte. Venit de mic copil din Rusia cu niște pescari și murind aceștia, el rămase stăpînul celor două bărci cu care a trebuit să-și cîștige singur pîinea din meseria pe care o învățase. Petrea a fost om sirguitor și-n puțină vreme a putut să-și cumpere și cirmaci la mare. Pe urmă s'a însurat în Tulcea cu o Ruscă. Amindoî s'a pus pe treabă și s'a ridicat niște căsuțe în care trăese și astăzi.

Era om bun, milos și cu mare credință în Dumnezeu. În casă, pereții erau tîxiți de icoane și candela nu se stîngea nici-odată din fața icoanei cu sf. Niculai, pázitorul. Dumineca se ducea regulat la biserică; iar cînd serbătorea îl apuca la colibă, citea într'o carte rugăciuni, făcea mătînii și săruta iconița dela

gît. Ura straşnic pe lipoveni şi mai ales pe cei care-i chema «bespopovi» — numindu-i eretici şi diavoli spurcaţi.

Din însurătoare, avusese trei copii : cel mai mare, Vania, al doilea Hreţca şi o fată care sta acasă, Nadijdea. În serile lungi de eamnă cînd treabă nu era la colibă, sta alături de nevastă, de copii, povestea fel de fel de intimplări din viaţa lui. În Sulina, Petrea era om cu trecere.

O săptămîină după furtuna cea mare care-l înfricoşase, pescarul o dusese într'o veselie. «Ştiţi voi cine-i Vania mei?» spunea el prietenilor, apoi povestea intimplarea, cu paharul în mină şi cu ochii plini de bucurie.

Toată toamna aceea, treburile meraseră foarte bine ; nu era zi să nu cadă 150, 200 kilograme de peşte. Acuma bătrînul nu mai avea nici-o grijă ; putea să privească cu linişte furtunile cele mari. Ceilalţi pescari cari aveau cîrmaei, se mirau cum de nu prind şi ei atîta peşte. Petrea clipea din ochi şi dădea din cap. — El ştia pricina. — Ca să ciştigî, nu-i de ajuns să ai parale, să cumperi cîrmaei şi să pui lipoveni acolo ; trebuie să fi fost tu singur pescar sau să ai vîtaf bun. Şi el avea vîtaf de incredere pe Vania, cel care nu se temea de mare. Cînd Vania mergea în oraş, Moisei îi dădea parale ; căci îşi spunea dinsul : un om care munceşte, trebuie să şi petreacă.

Într'una din zile, ducîndu-se pe malul mării, îi veni în cap o idee :

— Dacă ar face la colibă o gheţarie? Primăvara cînd cădeaî scrumbiile şi se intimpla că într'o zi să prindă mai puţin, ca să nu se strice, era nevoit să plece cu ele la tirg. Dacă ar fi avut gheţarie, le-ar fi adunat şi-ar fi plecat la Vilcof unde era preţ mai bun. Ideea aceasta i-o spusese lui Vania şi se înţelesese cu el ca, înaintea de ingheţ, să pue oamenii la săpat.

Întrară în Octombrie. Peştele acumă cădea rar ; dacă Vania punea azi cîrligele în mare, abea peste două zile le căuta. Ceasurile libere şi-le petrecea la ascuţitul cîrligelor sau la cătrănitul sfoarei. De multe-ori lua pe Hreţca şi pornea în baltă la vinat. Aveau ascunsă în stuf o ciobacă şi cu ea străbăteau ghiolurile luci, intinderile de stuf şi boschetele de ţipirig, ascunzîndu-se lingă grinduri.

În amurg, soarele arunca dire de sînge pe suprafaţa apei. O privighetoare de apă cînta într'un ţipirig ; un biltan cădea greoi în japsă ; o raţă măcăia pe sus, căutînd cirdul... Trecea puţin şi de-odată năvăleau sălbătăciunile. Cînd primul foc răscula intinderea, ţipete de groază infiorau balta. Se întorceau la colibă prin intuneric. Stuful fişia, prin zidul lui ei deschideau cărare. Une-ori perdeau drumul şi atunci ascultau de unde vin fierberile mării. Într'una din zile venia venind la vinat, rătăci mult, iar către sară ajunsese la o colibă unde un pescar bătrîn, zdrenşuros, cîrpia pe grind nişte vintile.

— Hei, incolro îi drumul pe aici ?

Pescarul ridică capul şi-i aruncă doi ochi urîţi.

— Drumul pe aici, iaca uşor ; apuci prin stuf la vale.

— Dar prin canal nu-i chip ?

Pescarul vorbi supărat :

— Prin canal nu se poate ; doar am vintile.

— Ai vintile, zise Vania rizind; cine știe ce lucru mare...

În clipa aceea în ușa colibeii s'arată chipul unei fete. Moșul, cum o văzu, îi spuse :

— Dunea, adă sfoară.

Vania se uită mirat și rămase cu ochii țintă la fată. Dunea eși din colibă, trecu pe lângă el cu sfoara și se întoarse 'napoi, se opri în ușă și începu să privească la flăcău. Prin sufletul tînărului, străbătu o 'nfiorare... Se uită la fată, voi să-î spue ceva, dar fata dispăruse. Ochii ei albaștri, părul galben și fața cea roșie, îl zăpăcise.

Hreața care sta lângă el, îi dădu cu cotul. El îi răspunse : Măi, ai văzut ce frumoasă-î! Moșneagul se uită la băieți cu un aer supărat parc'ar fi voit să-î întrebe : Ce mai stați aici ?

Dar Vania îl întrebă iar :

— De unde ați venit ?

— Ei, și ce treabă ai tu, de unde am venit ?

— Vreați să știți, că și noi sintem pescari aici, la mare.

— Sinteți pescari la mare ? bine... și a cui sinteți ?

— A lui Petrușca Moisei...

— Petrușca Moisei, mormăi el și s'apucă de lucru.

Flăcăul nu știa cum să-l facă pe moșneag să vorbească. Văzind că nu-î chip, supărat, se urcară în luntre și plecară, după ce mai trase cu coada ochiului spre colibă. Vania ajunse acasă foarte tulburat : «În singurătatea bălței intilnise o fată frumoasă cum nu văzuse nici la oraș... Ochii ceia albaștri frumoși, obrajii ei rumeni, părul ei ca aurul, îl fermecase... Cine era ? De unde venise ? se întreba el într'una.

Se făcuse tirziū. Ceilalți adormiseră supt polog, numai el sta chinuit de dor, cu ochii deschiși privind în noaptea măreață cum luna tremura pe valuri argintul ei. În liniște s'auzia zbcuimul valurilor lovindu-se regulat de mal. Din steпа nemărginită veniaū strigăte nedeslușite și chemări jalnice. Vania, chinuit de dor, își făcea planul în gînd, cum ar putea vorbi cu fata pescarului.

A doua zi, odată cu răsăritul, intrară în mare. Se așeză ca de obiceiū la cîrmă. Hreața și cu Moruzof la bobăici. Cerul era limpede, aerul răcoros, marea părea o oglindă de lucie ce era. Lotca innainta grăbită și lopețile tulburaū luciul, lăsind în urmă două dungă de valuri ce se perdeau în cercuri fine. În măreția acelei zile de toamnă în care vintul tăcea și soarele ș'asternea aurul pe valuri, Vania se simția cuprins de un farmec adinc, neînțeles pentru dînsul pînă în clipele acele. Ceilalți doi trăgeau regulat, aplecîndu-se, suflînd greū, vorbeau veseli. Într'o vreme malul se perdu din vedere. Un semn negru se desluși pe apă; era un butoi care plutea pe deasupra și de care era legată funia ce se prindea de cîrmaci. Se opriră. Suflecară minicele, pregătiră cangia. Vania legă un sac și se prinse cu picioarele în legăturile lotcei. S'aplecă și începu să tragă de funie. Ochii lor erau ațintiți asupra cirligelor. Nici o vorbă nu se auzia. Fie-care cirlig scos din apă, era așezat de Vania cu grijă pe marginea lotcei. Pe cînd era aproape să isprăvească un *cheah*, flăcăul simți la capătul

cirmaciului o zmucitură puternică. Se întoarse și făcu un semn. Moruzof se pregăti cu măciuca, iar Hreața cu cangea.

— Este pește mare, zise Vania; fiți gata.

Apoi flăcăul, scupindu-și în palme, începu să tragă din noii odgonul.

Cind morunul își arătă capul la suprafață, Moruzof îl lovi cu măciuca între ochi, Hreața îi infipse cangea în spate. Apoi ca la o comandă toți începură să tragă. Peștele se zvireoli, luntrea se aplecă într-o parte și într'alta, dar în cele din urmă, trupul greoiu căzu cu putere în barcă. Uzi de apă, cei trei se năpustiră cu cangea și ciomegele asupra lui. După ce-l omorîră de-abinele, unul se uită la el, vorbind:

— Are 200 de kilograme.

— Așa ceva știu că-i bun.

— De-ar avea și iere și mai bine, vorbi Vania.

Pescarii se odihniră puțin, apoi începură să lucreze din nou. Într-o jumătate de ceas, mai căzură doi pui de morun și niște păstrugi. Moruzof trinti chealurile de citeve ori în apă, ca să se speie și le așeză grămadă în luntre.

Se întoarseră la colibă pe cind soarele se ridicase sus de tot. Băieții așezară cu rindială peștele în căruță și porniră să facă mâncare. Vania se lăsă pe pat gânditor. Înainte-î nu vedea decît ochii cei frumoși ai fetei, cari-l fermecase cu o seară mai înainte. Ardea ceva înlăuntrul sufletului și de-abia aștepta s'o mai vadă, să-î vorbească.

La masă, Hreața văzîndu-l așa grăbit, îl întrebă:

— Poate vrei să mergi cu mine la Sulina?

— Nu, răspunse el.

Își luă pușca pornind întins pe malul mării; la capătul bălței se viri în stuf, ureîndu-se în lotcă și tăind de-a dreptul. Cind ajunsese la colibă, fata era afară. Cum îl zări pe voinic, voi să fugă, dar Vania începu să strige:

— Hei, fetișo, stai puțin! și sări din ciobacă.

Fata îl privi cu frică.

— Hei, te temi de tatu-tău, știu că, dar el cine știe cînd vine?

— Chiar acuma îl aștept și-î rău de vede om străin, vorbi ea cu jumătate de glas.

Flăcăul se sprijini în pușcă.

— Tare ești tu fricoasă, se cunoaște că stai în stuf... doar nu te mănîncă; ia mai bine să vorbim ceva...

Se gîndi puțin.

— De cînd sinteți voi aici?

Dunea se uită la el și par'că nu știa ce trebuie să facă. După puțin, răspunse:

— Din primăvară.

— Din ce parte veniți?

— De unde? De la Vilcof!

După vorbele acestea se apropie mai tare de dînsa:

— Tu n'ai mamă de stai singură aici?

— N'am mamă... a murit.

— A murit?... Asta-î rău.

Și Vania dădu din cap...

— Și de ce-a murit?

— De ce?

Ea oftă ușor...

Vania se uită la dinsa și la toate din jurul lui. Coliba era săracă.

O plasă întinsă la soare avea zeci de petece. Căutînd să schimbe vorba, se întoarse cu fața spre canal unde apa curgea liniștită, și întrebă:

— În băltoaca asta se prinde pește mult?

— Tot se prinde.

— Da' de ce n'are tată-tău o plasă mai bună?

— Dacă bea paralele...

— Bea paralele... și s'apropie prinzind'o de bărbie. Ea se trase înapoi.

— De ce te temi tu de mine? șopti el cu o voce dulce.

Dunea dădu din umeri.

— Ești frumoasă, mi-ai intrat în inimă și pace.

— Du-te mai bine; iaca are să vie tata.

— Am venit pentru tine și-acuma mă gonești?

Vorbele flăcăului o mișcă pe fată. Cu oarecare sfială dinsa îl întrebă:

— Unde stai?

— Aici la malul mării; sint vataf.

Tăcură cite-va clipe. Ochii lor se priviră în taină.

— De cînd te-am văzut, Duneo, așa frumoasă, mi-ai stricat liniștoa.

Ea îl privi blind. Voi să răspundă ceva... dar, atunci i se păru că aude un zgomot. Într'adevăr stuful fișia. Fata privi într'acolo.

— Auzi, vine tata, du-te! că-î rău de mine!

El par'că nu se îndura. Se întoarse, o strinse de mină și se sui în ciobacă, apoi dispăru în stuf.

III.

Cu apropierea iernei, rar de mai vezi zile frumoase pe malul mării: cînd ceață de nu zărești omul la doi pași, cînd furtună strașnică care țin în loc pe cel mai curajos pescar. În zile de acestea pescarii erau fără chef; stăteau în jurul focului ca hoții la pîndă și îndată ce vîntul se potolea, luaă uneltelă și săria în lotci. Peștele pe care îl prindeau, îl așezau la sărat pentru iarnă. Aduseră stuf din baltă și căptușiră bine coliba, ca acel care va rămînea să n'o ducă greū cu frigul. Multe zile se scuseră. La toate treburile Vania nu prea luase parte. Căuta numai de cîrmă; apoi, cum era liber, o ștergea prin baltă la iubita lui. Pentru Dunea, o fată săracă și care 'n zilele ei nu trăise de cit în durere, flăcăul acesta voinic și frumos era venit ca o fericire!...

Stăteau vreme îndelungă în marginea stufului în sărutăuri de dragoste și în mărturisiri aprinse, pînă ce fata știa că trebuie să vină tat'său. Odată dinsa îi povesti viața ei de copil chinuit; cum muncise de mică la cărămidă cu mă-sa și cum tat'său bea toți banii. Cum le lua la bătae și cum mamă-sa murise din

pricina asta. Flăcăul o asculta cu inima indurerată, stringînd-o de mină și șoptindu-i vorbe de incredere în viitor.

Vremea rea începuse să le mai strice rostul întîlnirei. Zăpada căzu pe împărăția stufului. Nori grei, negri acopereau cerul. Intr'o zi, se auzi în stepă clinchetul tălăngilor, strigătul mocanilor cari coborau cu oile la iernat în stufărae. Timofei și cu Dunea începură să-și stringă avutul și să se gătească de plecare. La coliba lui Moisei, oamenii veniră la săpat. O zi întreagă cercetară lacul. O ghețarie într'un pămînt băltoș e lucru greu, totuși îl găsiră. Vania trebuia să stea de capul lucrătorilor. Aceștia săpau cu zor în pămîntul nisipos, cîntau, chiuiau, din groapa adîncă, fără să ție seamă că deasupra lor cădeau fulgi ușori de zăpadă. Vîntul din stepă se răsfăța în voia lui, oftînd jalnic, iar marea urla mereu într'o fierbere de spume și pe coamele ei se deschideau guri prăpăstioase. Pe neașteptate, într'o noapte căzu un ger năstrușnic. Ghețaria atunci era gata. Oamenii aduseră stuf, o acoperiră. Bătrînul dădu poruncă băeților ca să nu plece pînă ce n'or umplea-o. Trebuiră s'aștepte încă o săptămînă pînă ce se prinse ghiață groasă pe baltă. Intr'una din zile Vania lăasă treaba și dădu fuga la coliba Dunei. Totul era pustiu. După cum îi spusese Dunea, ei se mutaseră în Sulina. În sufletul lui, flăcăul amoretat nu-și mai putea stîmpăra neliniștea. Ce lungi i se păreau zilele! Se ducea cu căruța pe baltă și nu știa cum să dea zor ca să isprăvească mai repede. Cînd și aceasta fu gata, își luară băreile, le puseră rînd pe rînd în car și porniră veseli pe malul pustiu, lăsînd la colibă, în singurătate.

IV.

În Sulina, Timofei Vasiliev și cu Dunea se așezară într'o cocioabă de la margine. Căsuța care avea numai o fereastră cîrpită cu hirtie, sta parcă să cadă în băltoaca înghețată care-o înconșura de toate părțile. Acoperămîntul era de tablă veche cîrpită și de toate felurile. În căsuța ceea cu lut pe jos, își ingrămădiră cei doi întreg avutul; iar lotea o lăsară afară, acoperita cu stuf. Pe pereții umezi, ruinați, prînseră icoanele, iar pe masă strălucia alama samovarului — singurul lucru bun la viața lor.

Bătrînul Timofei umbla prin port după treabă și dacă găsea, jumătate din bani îi dădea pe rachiu, la crișma cea mai depărtată din capătul tîrgului. Acolo s'adunau tovarășii lui — pescarii din deltă care veniră să petreacă iarna în Sulina. Erau toți de aceeași credință cu dînsul și pentru asta trăiau de o parte de cei l'alți Ruși cari-î urau și-î numiau eretici: pentru că n'aveau popă.

Între dînșii cel mai bătrîn era unul Gudrocev. Acesta, în fie-care iarnă cînd se întorcea de la pescărit, făcea pe popa lor. Știa mai bine ca dînșii să citească, să cînte leturghia. Toți Rușii se uitați la el cu mare smerenie. Pentru că în Sulina n'aveau biserică, se sfătuiră ca slujba s'o facă în toți anii în casa lui Gudrocev care era mai cuprins. De aceea toți lipovenii aduseră icoanele de pe acasă și ticsiseră. la el. o odaie curată cu chipurile sfinților.

În circumnă era larmă multă și rachiul avea în tot-deauna trecere. De multe ori Timofei venea acasă beat și, îmbrăcat cum era, se culca, iar alte ori cădea

in uşă şi fata se muncea să-l aducă în casă să se culce. Suferea toate acestea cu aceeaşi răbdare şi umilinţă ca şi în anii trecuţi. Acuma însă, pentru ea, suferinţele păreau să ia sfârşit. Aceasta de cînd îl cunoscuse pe Vania şi de cînd el o făcuse să nădăjduiască într'o viaţă mai bună.

Trecuse o săptămînă şi mai bine de cînd fata plecase de la colibă. Mai mult de o săptămînă de cînd aşteaptă în singurătatea căsuţei. De cite ori nu sărea la fie-ce zgomot, se ducea la uşă crezînd că a venit Vania!

Noapţile se scurgeau triste şi'n bocetele furtunei de multe ori i se părea că aude glasuri care plîng durerea unei vieţi chinuite.

În sfîrşit, cel mult aşteptat, sosi. Fata cînd îl văzu, de o dată se dete cu grije înapoi.

— Nu te teme, sunt eu, Duneo.

— Nicîi nu te cunoşteam. Vania!

Flăcăul îmbrăcat bine, cu căciula neagră pe cap, cu paltou noî şi guler la git, întinse mina iubitei lui.

— De cînd umblu!.. Dacă nu ştiam unde staţi.

— Şi eu de cînd mă gîndesc la tine şi te aştept...

— Hei, de mult aş fi venit eu, dacă nu era treabă cu gheţaria. A trebuit s'aştept să îngheţe balta, să car ghiţa, să string instrumentele. Cit am suferit eu, Duneo!...

Tăcură, privind-se din ochi cu o mare iubire.... — De-acuma ştiu c'o să fim aproape: vorbi flăcăul. Apoi îşi scoase căciula din cap, îndreptîndu-şi cărarea. Un miros tare de pomadă se împrăştia în jurul lui. Dunea se uita foarte fericită la alesul inimii ei.

— Ţi-ai dat cu pomadă?

— Am fost la bărbier; apoi, deschiindu-şi paltoul, scoase din buzunarul vestei un ceasornic vechi de nichel.

— Ai şi ceasornic... vorbi fata mai mirată.... Şi cit costă?

El rîdea mulţumit... Apoi îl întinse fetei, desfăcînd lanţul... 15 franci am dat pe el şi încă l'am luat eftin, de la un caporal care s'a liberat; alt-fel nu-l luam nicîi cu 50 de franci.

— 50 de franci?! Intoarse ceasul, se uită la capace cu ochii rizînd de bucurie. Flăcăul s'apropie şi începu să-i spue:

— Vezi, astea sint minutele.

— Da' ce sint minutele? întrebă ea.

— Minutele, adecă ceasuri mai mici... Iaca, aici se intoarce, ca să meargă. Din ochii şi privirea fetei se vedea o nemărginită fericire....

Iubitul ei așa îmbrăcat, cu ceas la briu, parcă era un domn din oraş. Se uita la el cu un fel de supunere ca față de «un mai mare».

Noaptea neagră coborise. Ei stăteau în uşă, fără să se mai gîndească la frigul de-afară.

— Unde-î Timofei? zise Vania.

— S'a dus în tirg.

— Şi vine degrabă?

— Cine știe...

— Tot așa bea? și-î rău cu tine?

— Ca'n tot-deauna, răspunse Dunca cu glas dureros.

— Las' că te scap eu, șopti dinsul, apucind-o de obraz. Fata își răsămă capul de umărul lui.

El urmă încet cu glas serios: «Ei ciștig parale bune cind e vremea pescăritului... Iaca, de acuma am să-î spun și tatei».

— Ce bine, Vania, am să scap și eu! Am să-ți fiu toată viața supusă!

Dunca însoți vorbele acestea cu un oftat și clătină din cap: «De cind a murit mama, tot mai rău s'a făcut și rău a fost de mine».

— Nu-ți spun eu că să n'ai grijă, Dunca? șopti el mai tare, mai convingător.

— Așa e. Dar dacă tată-tău și mama ta, nu te lasă ca să mă oi?

— Cum să nu mă lase?

Fata păru că se gîndește la ceva, Vania răspunse energic.

— Nu se poate; măcar să știu că mergem și la Rusia, tot a mea oști; apoi o strinse de mină cu o putere mare...

Își alipi buzele groase de fața ei și o sărută îndelung de par'că ar fi voit să-î ajungă pentru multă vreme. Ea tremura și obrajii înroșiți de frig aveau culoarea trandafirului. Dinspre mare veneau oftările vîntului. Staful își frămînta oștile cu vuet de valuri. Marea lovea talazurile de maluri și la gura buhazului. Orașul, întunecat și trist, avea aspectul unui cimitir părăsit, iar cei doi stăteau acolo, în ușa cocioabei, gata să se despartă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cele cîteva șlepurî și vapoare ascunse de ghețurî nu puteau da portului veselie din timpul verii. Cheiul era pustiu, în schimb cafenele gemeau de larmă. Acolo se adunau muncitorii, căpitanii de șlepurî, barcagii și jucau cărți. În nopțile negre, urletele furtunei venite dela maro umpleau orașelul de groază. Atunci și cafenelele erau pustii și numai prin căsuțe de se mai afla ceva veselie... Ca să uite necazurile unei ierni care nu aducea ciștig, locuitorii tirgului se adunau, de obicei seara, la cite unul și cîntau din armonie sau chitară. Petreceri de acestea se intimplau și în casa lui Petrușca Moisei. Bătrînul era foarte vesel și dacă bea un pîhărel mai mult, începea să joace căzăcește. La treabă nu era de glumit cu dinsul; zile întregi lucra în la cirmaci și la impletitul plășilor. Samovarul strălucea pe masă și sfîrîia lin, pe cînd degetele zorea impletitul sfoarei. Tirzii, Parasea — nevasta lui Petrușca — împărțea ceaiul în niște căni mari. După ce sorbeau băutura, Nadeja începea să fredoneze un cîntec cu melodie rusească; ceilalți se lua după dînsa, numai Vaina n'avea nici un curaj. El nu se gîndea decît numai la dragostea lui și la însurătoarea care voia s'o facă înainte de începutul toanei pescăritului. Își făcuse planul ca să lucreze și după însurătoare la tată-său, iar el să-î dea parte, ca la un vataf. Nu cerea mult și de aceea credea că și bătrînul are să se învoiască... Cu Dunca se întîlnea foarte des și amîndoi așteptau nerăbdători ziua cînd vor fi unul al altuia!

Postul Crăciunului aduse oarecare schimbare în căsuța pescarului. Nici cin-

tece, nici veseliea cea mai dinnainte; acum dimineața și seara cîntău rugăciuni, băteau mătîni în fața icoanelor Maicii Domnului și Sfîntului Neculai. Așa au trecut cele șase săptămîni. Venirea Crăciunului schimbase iar felul vieții: cîntece și larmă, vinul curgea din belșug, peștele sărat sfîria în grătar. În seara de Sf. Vasile, Petrușca Moisei cu băfeții și fata s'au mascat și s'au dus pe la prietenii, cîntînd.

La întoarcere spre casă, Vania s'a rătăcit de ei și a apucat la căsuța Duneii. A stat mult de vorbă. Iar cînd a venit acasă, a găsit pe un prieten al lor, Coli. Era un băiat înalt, ciupit de vărsat, cu un nas drept și cam spinațec. Urit era, însă iubit de toți pentru vocea lui și a meșteșugului cu care cînta din ghitară. Tinărul acesta, paznic de noapte la vapoare, făcuse multă vreme curte Nadejei; îi scrisese scrisori, fata nu-i răspunse, dar el tot nu-și lua nădejdea...

După ce au stat la masă și au băut, Colio începu să cînte. Vocea lui femecea pe cei de față. Ridicău apoi paharele și cînteau, fiind cu toții plini de veselie, afară de Vania care era mai fără chef. Însă cu zgomotul și veseliea ceea începu să se ia și să golească paharele.

În tot timpul, Colio nu-și muta ochii dela fată; iar ea, de cîte ori îi simția privirea, își întorcea capul în altă parte. Asta-l năcăji mult.

«Am să cînt un cîntec de pescari, vorbi el»... Cei de față priveau bucurosi, dînd din cap...

«Un cîntec pescăresc trebuie să fie frumos» zise Petrușca. Tinărul începu să dea drumul vocii, lin și neînchipuit de fermecător:

«Femecea e vicleană ca marea, dragii mei!...»

Ghitară răspunse într'o dulce tînguire.

«Bravo! strigă bătrînul, cînd Colio isprăvi.

Vania care atunci golise paharul, aținti ochii mirat; cîntecul acesta nu i se păruse așa de frumos cum îl lăuda tatu-său.

Cîntărețul începu iar :

«Pescari să nu vă'ncredeți, în ochisorii ei».

Și strunele îi răspunseră.

— Minunat, bravo! ăsta-i adevărat cîntec! strigă Moisei. Curat de pescari! Și-i întinse paharul... Nadej se înroși și trecu în altă odăiță; ea înțelesese unde țintise Colio... Numai Vania, la auzul acelor cuvinte, se posomorî.

Prin suflul lui trecu o săgetare. Bătrînul cioeni iar paharul, în timp ce Vania se apropie de masă și, făcînd un semn cu mina, strigă:

— Nu-i adevărat ce spune cîntecul!

— De ce, băte? zise bătrînul, întorcîndu-se spre dinsul.

— Așa, căci marea e vicleană, dar femecea nu...

— Ei, știi că-i frumos?! Așa-i cîntecul și pentru asta poate te-ai supărat?

— Da, m'am supărat!

Moisei începu să ridă, dar mai pe 'nfundate ridea Hreățea. Colio rămase foarte incurcat, pe cine Vania care băuse cîteva pahărele mai mult și-și avea focul lui, o ținea una... «Nu-i adevărat».

— Ei, de unde știi tu că femeea nu-î vicleană? întrebă Petrușca.

— Mă privește!...

— Poate iubești vre-o fată și nu te-a înșelat pin'acuma?

— Și dacă iubesc, ce vreți?

— Ai tot dreptul, ce să vrem!...

Bătrînul elipi din ochi și întrebă:

— Și cine-î iubita ta, Vania? Poate ne faci o nuntă?...

— Am să fac, să știți!...

— Cu noroc să dea Dumnezeu! Da' cine-î fata?

— Dacă ți-o spune, ai s'o cunoști?

— De treizeci de ani de cînd sint aicea, oiă cunoaște și eă ciî-va oameni, vorbi tatu-său, tot mai curios.

Vania se codia.

— Dacă zice c'o cunoști,... îi Dunca lui Timofei pascarul.

Bătrînul privi mirat.

— Dunca lui Timofei?... Dunca? Cine-î tată-său?

— Pescar!

— Pescar aici in Sulina.... nu cunosc....

— În baltă....

Moșul se încruntă de-odată. Se 'ntoarse scurt.

— Vorbești dinadins? băete!

Vania dădu din cap. Ochiî bătrînului s'aprinseră de minie:

— Fata lipoveanului Timofei? Asta ți-ai ales-o tu?

— Și de ce nu?

— Pentru că-î lipovean spureat și eă nici o dată n'am să te las să ieși pe o eretică!

Flăcăul se 'nroși la față; ochii i se aprinseră. Răspunsul lui tată-său pareă-l ardea la inimă. Nu s'așteptase pină 'ntr'atita.

— Și dacă-î lipovancă? Eă o iubesc!

— Poți s'o iubești, dar n'ai s'o ieși.

— Ba am s'o iaă, vorbi el cu durere.

— Ce-ai spus? strigă bătrînul infuriat, arătîndu-î pumnul.... o eretică, o păgînă, fără popă, din neamul cel păcătos care a fost gonit de Nicolae Pavlovici. n'ai să ieși!...

Cei de față păreau de ceară, fără să se miște săă să spue o vorbă. Se uitău cînd spre unul, cînd spre cel-l'alt.

Se auzi iar glasul flăcăului:

— Pentru mine nu-î păgînă.

Moisei se uită la el și, crișnînd din dinți, voi să se apropie de el pe cînd ceilalți îl opriră.

«Ha, asta-î nevasta ta!.... Așa nevastă ți-ai ales!.... Bine, că știu... Cit-oiă trăi eă, n'am să las să-mi faci neamul de ris!...»

Vania nu mai zise nimic. Se rezemă de perete și cu miinele pe piept se uită cu ochii erunți in podele.

Toți se priveau spărioși... iar Parasca din ușă clătină din cap, pe cind Hrețca șoptea încet Nadejdi: «Cine-a pus pe Colio să cinte așa ce-va?» Tot rostul petrecerei se stricase și din veselia cea mai de 'nainte, par'că o furtună s'așternuse peste sufletele lor. Se despărțiră într'o mare tăcere.

Din seara Sf. Vasile, în căsuța lui Petrușca Moisei, nu mai era voce bună... Îi vedeai pe toți îngrijați, așteptind par'că o nenorocire să se abată peste capul lor. Moisei cel vesel de odinioară era acum de necunoscut.

«Cum, Vania al meu să se insoare cu o fată din neamul rascolnicilor? Asta nu se poate!...» Și de cite ori se lua vorba, se infuria de nu-l mai cunoșteai; Vania însă, o ținea una și la întrebările lui tată-său răspundea hotărît: «Am s'o iau, că mi-i dragă!»

«Ereticule, gîndește-te ce faci!» îi striga atunci bătrînul, uitîndu-se la icoane. «Ne spurci neamul, blestematul, unealtă a lui Iuda.»

Parasca zădarnic căută să îndrepte lucrurile. Ea se ținea mereu de capul lui bărbatu-său cu vorbe bune și-l ruga să nu se poarte cu atîta asprime; avea frică să nu i se omoare ficioru-său. De aceia îi spusese că mai bine ar face să-l insoare. — «Mai bine-l îngrop de cit să-mi spurce credința!» Însă, după ce-i trecea furia, vedea și el ce rău e fără Vania la colibă... Un om străin n'ar lucra numai pentru el și pe urmă cu ce trăesc? Asta îl îngrija mult... Așa trecură cite-va zile. Vremea era mohorîtă și cerul poscmorit. Vania stătea pe gînduri, se ducea în ure-căfenea, dar fără nici un chef. Se abātu pe la căsuța Dunei și neîntîlnind'o, se intristă și mai mult. Află însă în urmă că fata a plecat cu tată-său la tîiat stuf în baltă. «Dacă era ea, i-ar fi spus, s'ar fi înțeleș ce-i de făcut...»

În ziua Bobotezei, toți ai casei porniră la biserică; de acolo cu copii și prapurile înaintară spre malul apei. Cerul se mai răz bunase. Dinspre mare sufla vîntul rece. La gura bulazului și pină 'n dreptul comisiunei, Dunărea era desghetată, valurile erau tulburî și glodoase. Ei se opriră în fața unei cruci de ghiață și preoții începură să cinte. Pe cind slujba era aproape gata, se văzură venind din oraș o ceată de oameni descoperiți cu bărbile mari;—erau lipovenii bespopovați. — În mijlocul lor mergea unul mai bătrîn și cînta rugăciunile, iar pe de lături cite-va femei în rochiî roșii, verzi... Vania, cum auzi vocea Dunei, fără să mai stea mult pe gînduri, se strecură prin mulțime și se îndreptă spre grup. Cînd fata voi să se întoarcă acasă după slujbă, el îi făcu semn și porni înainte spre marginea orașelului.

Foarte neliniștită după citeva zile de despărțire, Dunea s'apropie de flăcău. Se luară de vorbă de una de alta, dar cînd văzu că Vania răspunde mai trist ca de obicei, ea se 'ntunecă de-odată la față.

— Ce ai, Vania?

— Ei, ce să am...— și se uită în sus...

Ia fost de-ajuns fetei ca să înțeleagă totul. Cu o mare durere, vorbi:

— Poate s'a întimplat ce-va? Spune Vania ce ai? T'o fi spus tată-tău că nu te lasă să mă iei?

— Da, răspuse el încet; apoi într'o durere mare: Și dacă nu mă lasă, eu tot fac ce voese...

— Știam că n'o să te lase, pentru că eu is lipoveancă...

— Și dacă ești lipoveancă? Eu tot te iubesc... de cit fără tine mai bine să mor...

Cuvintele acestea hotărâte, spuse din inimă, mai liniștiră pe fată.

— Cind ai vorbit cu Petrușca?

— La Sf. Vasile. I-am spus tot... Acuma mereu stau pe mine cu gura... dar lasă, am s'aștept o săptămână, două, apoi totul s'a isprăvit...

— Să nu se intimple ceva, zise fata cu grijă.

— Ce să se intimple Duneo? O să mergem în Rusia, și pace... O bucată de piine sint eu vrednic să ciștig.

Ei se priviră cu ochii triști și glasul lor avea ceva dureros.

Tăcură mult... iar vîntul trecea pe lingă ei cu un șuer domol, s'afunda apoi în stuful din față...

— I-am fost supus, am muncit și acuma așa se poartă cu mine, vorbi iar Vania; — dac'oiți pleca să vedem ce face la colibă?

— Are s'aducă un vâtaf.

— Ha, un vâtaf? Ias c'o să vadă el,... răspuse Vania cu un ris răutăcios.

Dunea sta lingă el și parcă nu mai găsia ce să vorbească iubitelui ei. În ziua accia de sârbătoare, fata îmbrăcată cu rochiile ce le avea mai bune era așa de frumoasă cum nici odată nu i se păruse lui Vania! El o privi mult, mult, apoi după ce se despărțiră, rămase încă multă vreme locului, urmărind-o din ochi.

Zilele acuma erau ceva mă liniștite, numai noaptea vîntul sufla rece. În casa lor, nici un chef; nu mă aveau de lucru. Treceau zilele, nopțile, unele după altele, fără de nici un folos. Dacă n'aveau să lucreze setcile, apoi pentru scrumbii, slabă nădejde. Cu nerăbdare Vania aștepta să vadă ce ginduri are tată-său. De citeva zile însă în casă era oarecare schimbare; «Ce să fie? își zicea el; poate că mă lasă s'o ia!» Noaptea pin'tirzii părinții lui întro dinșii șopteau, parcă pregătiau ceva. Într'una din zile, după ce stătura la masă, Petrușca chemă pe flăcău la o parte. El veni bucuros, așteptind nerăbdător ce are să-i spuie bătrînul.

— Iaca ce ne-am gindit noi? Tu vrei să te'nsori și noi ți-am găsit o fată bună și cu parale.

Vania se întunecă:

— Cum? să mă 'nsurați cu cine vreți voi?

— Da. Să te 'nsurăm cu o fată frumoasă, o Ruscă de legea noastră.

— Poate să fie, dar eu n'o ia!

— Atunci nici pe lipoveancă.

Bătrînul voia să pară liniștit, dar sîngele fierbea într'însul:

— Sint niște eretici spurcați, vorbi el din nou, dînd din miini; să-ți citese în cărțile sfinte.

— Și fata ce are cu cărțile astea, dacă mie mi-i dragă? vorbi Vania, mai schimbat la față.

— Cum să n'aibă? Nu-î fiică de bespopovăți? nu cîntă cu Gudrocef? nu zice că noi sintem unelte ale lui Antierist? Iar dacă te duci în casa lor, nu spală locul după ce ai plecat?

— Nu-î adevărat.

— Cum, păcătoșule, suflet vindut diavolului, zici că ești mincinos?

Bătrînul, tremurînd de minie, se repezi la flăcău cu brațele întinse și începu să-l lovească: «Ereticule, ce vrei să faci?» Flăcăul, infuriat peste măsură, îl apucă de mijloc și-l repezi la o parte.

— Rascolnicule, Antierist! strigă bătrînul denzădăjdut și voi să-l lovească din nou. Dar Vania, cu ochii crunți, se repezi spre ușă și eși afară. Apucă pe drumuri strîmte și se opri la căsuța Dunei. Bătu în ușă.

— Haide să mergem! nici nu mai putem sta.

Era foarte schimbat la față și o mare tristeță avea în glas. Fata începu să tremure. Intrară apoi în căsuță și începură să strîngă ce avea mai bun, făcură o buceca, apoi se depărtară spre malul mării.

Trecură cîteva ceasuri și bătrînul sta tot acolo în colțul mesei, cu privirea rătăcită, cu ochii încruntați de ură, fără să spue o vorbă. Sara s'apropia. O sară posomorită de Februarie. Vîntul urla afară și sgomotul lui marea durerea celor dinnăuntru. Bătrînul Petrușca plîngea înnădușit, pe cînd Hreacea și Nadeja se uitaă cu frică la el. Nici o vorbă, totul părea de gheață în jurul lui... Dar, de-odată i-se păru că un zgomot s'aude la ușă... Un om intră grăbit înnăuntru, suflînd greș...

Acasă-î Petrușca?

Bătrînul se sculă, scurt. Cel venit vorbi:

— Adineaori, cînd aprindeam lumina la far, am văzut pe Vania cu o femeec într'o barcă; voia să iasă la larg, de două ori i-a întors furtuna.

— Cum? Vania într'o barcă... cu o femeec...? gemu întunecat moșul.

Prin sufletul celor de față cuvintele acestea trecură ca un fior de moarte... Bătrînul, fără să zică o vorbă, își luă căciula și se repezi spre ușă. La malul apei se opri, privind în toate părțile... De-odată zări pe Vania cum se lupta cu valurile. Înfuriat, sări într'o lotcă, puse mina pe lopeți și începu să le implinte în apă... Vîntul, venit din față, voia să-l țină în loc, dar el birui, făcîndu-și cale prin valuri. Vania văzu pericolul și cu o putere desperată, reuși să iasă din jocul talazurilor. La vederea băreii din urmă, fata începu să țipe. «Sintem pierduți!» strigă ea. Moșneagul lopăta din toate puterile, urmărînd pe fugari cari nu mai erau departe... Întunerecul creștea în jurul lor, iar marea urla, ridica băreile, le ascundea în golurile apei parecă ar fi voit să le înghită... Un glas fioros s'auzi în pustiul apei:

— Ereticule, întoarce-te înapoi!

Cuvintele se perdură înghițite de furtună.

— Ce ne facem? zise Dunca speriată. Iaca ne-ajunge. Și privi îngrozită înapoi.

— N'ai grijă, zise Vania. Sintem scăpați!

Dar nu isprăvi vorba, cînd simți cureaua, ce ține cuiul lopeței, rîpîndu-se.

Flăcăul văzu primejdia, dar nu-și perdu cumpătul. Cu o grabă mare voi s-o dreagă, însă nu mai avu timp... moșneagul se apropia. Dunea, cuprinsă de spaimă, începu să tipe tare. Vania se ridică în sus cu lopata în mână, gata să intimpine ori-ce. Prin întuneric se văzu trupul moșneagului eșit pe jumătate din barcă. «Ereticule, strigă dinsul, întoarce-te!» Flăcăul nu-î răspunse. Petrușca, eșit din minți, ridică o cangă și apucă barca. O luptă aprigă începu între cei doi. Vania lovea cu setelotele se aplecau într'o parte și 'ntr'alta, icnituri grele și injurături ieșiau din pepturile lor, țipetele deznădăjduite ale fetei umpleau văzduhul de spaimă. Dar de odată se făcu tăcere mare... Un geamăt înădușit și flăcăul lovit în creștet căzu în nesimțire pe marginea luntrei care începuse a se scufunda.

«Scapă-ne!» se auzi țipătul fetei cuprinsă de groaza morții. Dar valurile de, părțară luntrea și 'ntunericul greu se puse ca un zid între dinșii. Tipetele deznădăjduite s'auzeau tot mai slabe pînă ce se stinseră. Moșneagul, cu privirea rătăcită, cu pumnii strinși, căzu sdrobot în barcă, nedindu-și seama de tot ce se petrece în jurul lui, iar luntrea rămase în voia valurilor.

N. DUNAREANU.

INNAINTE!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

P. GRADINAROVA.

Nu te lăsa robit îndurerării,
Nici gîndurilor ce-ți colindă'n minte,
Ci luminat de candela sperării,
Cu dragoste pășește înaintea!

Vei întilni în drumu-ți chinuri, poate,
Ce-or zgudui puterea vieții tale;
Tu strînge-ți însă dorurile toate
Și caută-ți, nădăjduind, de cale.

În drumul către zile mai senine,
Pe care pasul tău ar vrea s'apuce,
Tu nu uita că 'n lume fie-cine
Își duce 'n spate sarcina: o cruce.

Pășește înaintea, cu 'ndirjire,
Acolo unde te conduce dorul,
Și unde crezi că-î sfînta fericire, —
Și poate tu vei fi învingătorul...

De pe Golgota însă, ochii roată
Să-i faci în jurul poalelor de munte,
Și vei vedea atunci mulțimea toată
Cum greul vieții știe să-l înfrunte.

Și vei vedea cum s'opintesc în juguri
Trudiții boi ce nu cunosc revolta,
Cum trag greoiu încătușate pluguri
Prin lutul ce va pregăti recolta.

Pe lângă boi vor merge muncitorii
Cu biciul groaznic gata de lovire,
Și 'n urmă vor pași sămănătorii
Zvirlind în brazda neagră miș de fire.

Va incolți sămînța asvirlită,
Va crește mare, va veni culesul,
Și piinea bună, piinea cea dospită,
Nesățios o va mânca «alesul».

Tu uită-te la cei ce nu au tihnă,
Cînd își frămîntă bucătura 'n gură,
Și n'au ca alții zile de odihnă,
Și n'au în inimi patimă sau ură.

Supt greul crucii fiecare merge,
Trudit, spre 'ndepărtata 'nșeninare,
Și des sudoarea de pe chip și-o șterge,
Că-i drumul lung, și munca lui e mare.

Și-l va cuprinde multă deznădejde, —
Dar, neputînd spre alte lumi s'apuce,
Il luminează ultima nădejde,
Că va muri strivit supt sfînta cruce.

ÎNVIERE

*Tu cel adus din moarte la viață,
Imbracă haina ta de sărbătoare
Și spre lumina gândurilor tale
Cântarea îți îndreaptă.*

*Acelaș cer se'mbracă în podoabe,
Acelaș chin deschide poarta largă,
Și iat'o... ea, minunea așteptată
Spre noi își ia cărarea.*

*Reverse-și tot parfumul trandafirii,
Toată splendoarea albelor petale,
Toată dulceața florilor plâpînde
În jurul ei plutească.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Întreg seninul cerului de vară
Și strălucirea razelor de soare,
Toată mărirea firei creatoare
S'o'nvăluie 'n lumină.*

*Să-î încunune fruntea zinei albe,
Mîntuitoarea ta, o suflet tînăr,
Ce, milostivă, rupt-a de pe ochii-ți
Linfoliul de jale,*

*Și-a picurat asupra-ți bunătatea,
Și'n jurul tău căldura a trimes'o,
Purtindu-ți a nădejzilor făclie
Și candela de visuri.*

*Mărire ție, fiică a durerii,
Mărire ție, fiică a luminei,
Mărire ție cea de daruri plină
Solie a vieții!...*

*Noi toți am plîns, cutremurați de frică,
De-a sorșii furtunatecă privire,*

Și, de-am avut o clipă de repaos,
Un veac am plîns în urmă.

Pe cînd noi am strigat în rătăcire,
Plîngînd a noastră singură durere,
A tuturor durere tu ai plîns'o,
Jertfind a ta odihnă.

O suflete, apleacă-te 'naintei:
E sora sfîntă, darnică și bună,
Mîngăietoarea inimelor calde,
Setoase de iubire.

Flori, flori în calea palidei zeițe,
În fața ei și cerul să se 'nchine. —
De mii de ani tu, soare, vezi durerea
Și neclintit rămas-ai.

'Naintea ei tu suflete 'ngenunche, --
O cer, a ta făptură te întrece,
De mii de ani ai auzit strigarea,
Și n'ai potolit focul.

O cer, a ta făptură te întrece,
În ochii ei e plînsul tuturor,
În glasul ei suspinul tuturor
Și-adîncul tău în ochii-î.

Din depănarea razelor de aur,
Luceafăr blind, cunună impletește-î,
Tot diamantul stelelor aprinse
Așază-i-l pe frunte.

Mărire fie, care dai lumină,
Mărire fie, care dai viață,
A sufletului prăbușit în valuri
Mîntuitoare sfîntă!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MEMBRII FONDATORI AI «TINERIMEI ARTISTICE».

DISCURSUL DE RECEPȚIE AL D-LUI L. MRAZEC

Origina Petrolului ¹⁾

În studiul zăcămintelor nici unuia din mineralele utile nu înținem atâtea greutate, ca în studiul petrolului; acest mineral lăcid, din cauza altor lăcide și mai ales apa, nu e niciodată într'un echilibru stabil de zăcămint; apoi din cauza instabilității scoarței globului e continuu supus la influențe mecanice și silit să emigreze dintr'un loc într'altul, așa că nașterea lui nu e numai decit legată de locul unde se găsește; în sfârșit, de și himicește ²⁾ e mai rezistent agenților exteriori ca multe alte minerale, totuși e mult influențat de rocele (pietrele) înconjurătoare, așa că existența lui undeva depinde de condițiunile geologice și geografice.

De aceea, când cine-va se ocupă cu studiul petrolului, trebuie să aibă în vedere: 1. origina petrolului; 2. emigrațiunea lui și 3. formarea propriu zisă a zăcămintului considerat. Lămurirea primelor chestiuni ajută rezolvirea ultimei și mai ales cercetările de ordin practic, care deocamdată preocupă pe mulți oameni acum în țara noastră.

Ipoteza originii anorganice a petrolului

Această ipoteză a fost emisă de *Berthelot* ³⁾ și dezvoltată cu mai mult temei de *Mendelejeff*, care consideră că petrolul ar fi datorit acumulării hidrocarburilor ce nasc, întocmai ca acetilena, din contactul apei cu carbure metalice (corpă compuși din cărbune și un metal) care s'ar găsi în miezul incandescent al pământului; *Moissan* ³⁾ și alți himiști au susținut această ipoteză cu experiențe și sinteze interesante.

În primii 20 ani (1867-87) ai studiilor de petrol din Carpații români, a domnit ipoteza anorganică a petrolului. *Coquand* la 1867 zicea despre petroleul nostru că: «a fost adus din interiorul globului de izvoare, la diferite epoce și văsat în mările său lacurile de pe atunci, ce l'au închis în depozitele lor». *Fuchs*

¹⁾ Vezi începutul în «Sămănătorul» No. 15.

²⁾ Petrolul constă dintr'un amestec de variate hidrocarbure, în compoziția lui fiind aproape numai hidrogen și carbon; azot, pucioasă, oxigen etc., sint unele în cantități inapreciabile

³⁾ Vezi articolul: *Berthelot*, *Mendelejeff* și *Moissan* în «Sămănătorul» No. 13.

și *Sarassin* la 1872 îl explica de asemenea, ca fiind de origine eruptivă: «întocmai ca hidrocarburele a căror punere în libertate constituie o manifestare ultimă a fenomenelor vulcanice (fenomene postvulcanice)».

Cobilcescu intră în discuție la 1887, în urma studiilor lui *Abich* asupra zăcămintelor de petrol din Caucaz și Crimeea, și mai ales supt influența rezultatelor cercetărilor lui *St. Claire Deville* și *Fouqué* asupra substanțelor gazoase, ce se pun în libertate din lave, în momentul erupțiilor vulcanice (*fumarole*⁴⁾, (pentru că ele constituie fumul ce ese din vulcani) și în care se găsesc hidrocarbure, mai ales *metan* (gazul bălților sau grizuul din minele de cărbuni) ce se află și în petrol. *Cobilcescu* nu ezită și îmbrățișează ipoteza anorganică pentru petrolul din Carpați și în discursul său de recepție la Academia română se exprimă: «Considerînd că petrolul este emis de lavele actuale, că în masa pămîntului există pretutindeni și la toate adîncimele o enormă cătime de hidrogen și de cărbune în stare elementară și numai în stare de soluțiune, iar nu de combinațiune, și că aceste corpuri elementare devin libere prin progresul răcirii masei topite și se pot atunci combina, dînd naștere la petrol, ozokerit, hidrogen carbonat și alte materii ce însoțesc petrolul, putem conchide că acest mineral are, în adevăr, o origine eruptivă». Cum se vede ipoteza lui *Cobilcescu* ca și a celor-l'alți geologi se deosibește întru cît-va de a chimiștilor, punînd locul de naștere al hidrocarburelor în lave, iar nu în carburele și în apa din interiorul pămîntului.

Cobilcescu conchide mai departe că petrolul din Carpați se află în aceleași condițiuni ca în Caucaz, Italia, Birmania și America, și că în România (Italia și mai ales în Caucaz) fenomenele de vulcanitate a diverselor regiuni petrolifere sînt mai frecvente și mai impunătoare de cît regiunile celelalte ale arcului Carpatic. Pe de altă parte enunță că «România propriu zisă este mai bogată în petrol de cît cele-l'alte țări carpatice» căci după el erupțiunea petroliferă s'a întîmplat către finele pliocenului (ultimul timp terțiar, înainte de epoca marilor ghețări) și că o regiune e cu atît mai bogată, cu cît erupțiunea a început într'o epocă mai apropiată de timpurile de azi.

D-l *Mrazec* în partea întîia a discursului său reia pe fie-care

4) Emanatiunile gazoase ale fumarolelor se compun din: oxigen, azot, argon, hidrogen, bioxid și oxid de carbon, acid clorhidric, boric, fluorhidric, sulfhidric, bioxid de sulf etc. și hidrocarbure, din care s'a determinat cu siguranță metan.

din aceste ipoteze și le discută cu competența și tăria ce-i dau studiile geologice, petrografice și himice.

D-sa, ca toți geologii ce sunt de alte păreri, nu contestă existența unor hidrocarbure în lave și în fumarole, fapte stabilite de numeroși petrografi; ba chiar s'a observat materii bituminoase în unele goluri ale rocelor eruptive și mai în toate zăcămintele de minereuri. Dar chestiunea e asupra formărei zăcămintelor mari și origina petrolului exploatabil, și e curios că niciodată nu s'a semnalat hidrocarbure manifestându-se continuu în fenomenele postvulcanice, ce se resimt la suprafața pământului ca: apele minerale și termale, ivirile borvizurilor (ape cu bioxid de carbon) etc. O constatare din acest punct de vedere facem chiar în regiunea carpatică: regiunile vulcanice, miniere și bogate în manifestațiuni postvulcanice, care înconjoară ca un lanț cîmpia ungară sunt în general lipsite de zăcăminte de petrol, care din contra sînt *tocmai îngrămădite pe marginea externă a arcului carpatic în care nu se cunosc fenomene vulcanice*. În Indiile olandeze, pe Sumatra și lava, sînt zăcăminte de petrol în vecinătatea imediată a regiunilor vulcanice; dar acolo s'a putut dovedi lipsa de ori și ce legături între fenomenul vulcanic și prezența petrolului.

După toate aparențele, hidrocarburele par a fi legate în profunzime de zăcăminte de minereuri (minerale metalifere) și une-ori pare a fi o legătură genetică între aceste două soiuri de elemente. În părțile superioare ale coajei pământului și pe suprafața constatăm din contră că fenomenele postvulcanice poartă toate caracterele unei oxidațiuni și nu se cunosc aici hidrocarbure în emanațiuni de ori și ce natură, ci numai bioxid de carbon. Și aci d. Mrazec face o constatare de o deosebită importanță pentru geologie:

În mod general putem distinge în coaja pământului, o zonă în adîncime, caracterizată prin fenomene de reducțiune (carbonul e scos din alte combinațiuni și se unește cu hidrogenul) și o zonă superioară de oxidațiune a carbonului (carbonul se combină cu oxigenul).

S'ar putea invoca: de oarece fenomenul s'a putut produce în adîncimile coajei pământului, tot acolo trebuie să fie cele mai bune condițiuni pentru acumularea hidrocarburelor eruptive. Cu toate acestea din aceste regiuni sînt multe, scoase prin mișcările scoarței globului la iveală, și sunt foarte bine studiate petrograficește și geologicește, dar în nici una din ele, nu s'a

găsit nici în roca eruptivă, nici în rocele sedimentare străbătute de ea, indicii ce ar justifica ipoteza unor eșiri bogate de hidrocarbure din roca eruptivă, și formare de zăcăminte de petrol.

Iar în ceea ce privește fenomenele postvulcanice s'a constatat prin sutele de kilometri de galerii și puțuri de exploatare minieră și la adâncimi de mai bine de o mie metri, că nu există straturi de roce sedimentare poroase petrolifere în legătură cu zăcămintele de minereuri, și aceasta chiar dacă în zăcămintele de minereuri s'a constatat oare cari substanțe bituminoase.

Deci ipoteza originii eruptive a petrolului, unei veniri a lui împreună cu lave plecate din interiorul pământului, nu se poate susține geologiceste. Cît privește ipoteza îngrămădirei hidrocarburelor, eșite din lave ori din reacțiunea carburelor metalice interne, pentru a forma zăcăminte de petrol mai la suprafață, are mari dificultăți de învins; ea presupune pe de o parte un sîmbure incandescent al globului terestru; iar pe de altă parte, dislocațiuni foarte adînci în coaja pământului, care dislocațiuni ar permite apei de a ajunge la acest sîmbure incandescent și ar servi în același timp de canal de ascensiune pentru emanațiunile de hidrocarbure.

Existența acestui sîmbure incandescent și bogat în carbure metalice e de altfel cu totul ipotetică. Din cauza *greutății* prea mari a pământului întreg — căci sunt mijloace de a se constata această greutate — față cu rocele de la suprafața lui, s'a dedus că părțile interioare trebuie să fie bogate în metale grele: fer, cupru, aur, platină, etc., fapt susținut și prin natura sfărîmiturilor de planete ce cad pe pământ (aerolite sau meteorite). Faptul, că prin ape minerale, prin fumarole și emanațiuni postvulcanice se manifestă acid carbonic, constată că în interiorul pământului trebuie să fie și carbon, *care ar putea fi unit* cu metalele, formînd carbure metalice. Chiar dacă acestea ar exista ca atare, pentru a naște hidrocarbure mai trebuie să fie incandescente și apa să se scoboare pînă la ele. Orî *ipoteza focului central*, bazată pe *gradul geotermic*, adică pe faptul că scoborîndu-ne în pământ la fie-care 30 m., temperatura crește cu un grad, a pierdut în timpul din urmă mult din temeiul său. Și chiar dacă miezul pământului ar fi incandescent, totuși n'ar putea naște hidrocarburele, căci apa n'ar putea ajunge la carburele metalice tocmai din cauza căldurei

celel mari; ea s'ar evapora și ar fi respinsă spre exterior înainte de a le atinge. Și în adevăr minele adînci aû arătat că straturile din adîncul pămîntului nu sunt umezi; de pe la 1000 m. în jos rocele sunt absolut uscate.

Tot așa de ipotetică, putem zice chiar imposibilă, e și existența crăpăturilor în scoarța globului pînă la sîmburele central. E drept că petrolul se găsește în zăcăminte mari în totdeauna în regiuni mai mult sau mai puțin dislocate. Dar, fie regiunile acestea cît de intensiv cutate, dislocarea lor se datorește numai unor fenomene de cutare, ale căror rădăcini sînt departe de a ajunge pînă la sîmburele presupus incandescent al pămîntului. Iar dacă cercetăm regiunile care sînt brăzdate de rupturi foarte profunde, sau în care cutările se arată ca fiind produse în adîncimi foarte mari, afectînd complexe de sisteme geologice întregi, încît, în cazul prezenței unui sîmbure incandescent, dislocațiunile ar putea chiar să se întinză pînă în regiunile unde existența unor corpuri gazoase e posibilă, — chiar în acest caz rezultă din cercetările geologice, că nu putem descoperi nici un singur argument, care ar vorbi pentru o origină profundă internă a petrolului. Aceste aserțiuni sînt susținute de dl Mrazec cu o expunere documentată a tectonicii Carpaților și regiunilor vecine, care exclude origina internă, anorganică a petrolului din Carpați¹).

Ipoteza originii organice a petrolului

Și aci gasim mai multe păreri, dintre care unele lipsite de orice seriozitate, altele bazate pe un fapt, o experiență sau o observație. Cea mai simplă ipoteză e a originii vegetale, după care petrolul ar fi rezultat prin distilațiunea naturală a cărbunilor de pămînt, după cum rezultă gudroanele în cazanele uzinelor de gaz. Ipoteza este ademenitoare; dar foarte adesea nu se constată nici o urmă de carbuni de pămînt în regiunile petrolifere; iar pe de altă parte fenomenul de carbonizare al plantelor e cu totul deosebit de cel al putrefacției, care poate da hidrocarbure. Prof. *Zuber*, unul dintre cei mai

¹) Amintim aci ca curiozitate ipoteza extraterestră a petrolului, care după unii (I. A. Adadurov) s'ar fi condensat din atmosfera într'un timp îndepărtat al trecutului pămîntului, după cum s'a condensat apa. Această ipoteză e sprijinită pe observația că studiul spectroscopic al coadei cometelor a indicat și prezența unor hidrocarbure în ele, care ar fi putut exista decî și în nebuloasa primordială din care a născut pămîntul.

buni cunoscători ai zăcămintelor carpatice, vede în petrol un produs de descompunere (fermentație) al celulozei, întocmai cum în bălțile stătătoare naște meton (gazul bălților ori grizu) pe contul ierburilor. Această ipoteză e susținută prin observații în natură, sinteze și experiențe de laborator. Zuber admite că apele sărate ar favoriza această fermentație a lemnelor și ierburilor, dar nu exclude că hidrocarburele pot naște și pe contul substanței animale.

Cercetările științifice, și în special cercetările lui Engler, au arătat că grăsimile, fie animale, fie vegetale, sînt probabil punctul de plecare pentru a obține corpurile ce constituiesc substanțele bituminoase. Acest chimist crede că după putrefacțiunea substanțelor azotoase, în timpul căreia s'ar pierde cea mai mare parte a azotului, n'ar rămîne decît materii grase, care sînt mai tirziu transformate în hidrocarbure. Această transformare s'a obținut pe cale experimentală, însă la presiune de 20—25 atmosfere și la o temperatură de 365°—420°. Că grăsimile cadavrelor rezistă mai mult descompozițiunii decît substanțele azotoase, e într'adevăr demonstrat prin cercetările făcute asupra cadavrelor și în special asupra *adipocirii*, adică asupra cerei sau grăsimii de cadavre.

Natura dispune, după *Höfer*, care a pus teoriei lui Engler baza sa geologică, de următoarele izvoare de căldură, ce pot satisface întru cîtva condițiunile cerute de experiența lui Engler: procese de fermentațiune ale substanțelor azotoase, care nu s'au trecut; apoi temperatura care corespunde gradului geotermic al punctului considerat în coaja pămîntului; căldura ce naște prin presiunea tectonică, cît și prin presiunile ce rezultă din greutatea sedimentelor și cari produc o diformațiune a straturilor, frecări interne, și în consecință căldură. Fiindcă acești factori nu pot ridica temperatura pînă la aceea a experiențelor, compensația s'ar face prin presiunea care în natură poate fi cu mult mai mare decît în experiențele făcute, și apoi prin factorul continuu și îndelungat : timpul.

Engler, deși nu exclude că flora inferioară și mai ales microflora ar putea să joace un rol în geneza petrolului, crede totuși că bitumina se formează mai ales prin descompunerea substanțelor animale. Prima dificultate pe care o întîmpină această teorie, după cum spune singur Engler, e greutatea de a concepe posibilitatea unei acumulări a unor mase așa de mari de resturi de animale, încît aceasta să poată da cantitățile con-

siderabile de petrol ce se întîlnesc în unele zăcăminte. Pentru a da o explicațiune suficientă acestei presupunerii se admite muriri în masse a faunei apelor marine sau uneori chiar a apelor dulci prin schimbări de coaste, care ar trage după sine «irupțiuni» de ape sărate în ape dulci și viceversa; se recurge la epidemii, cutremure și erupțiuni submarine și, în sfîrșit, la o dezvoltare intensivă a vieții animale, iar după moarte în lipsa unor animale mîncătoare de cadavre, încît acestea se depun pe fundul apelor, unde sînt acoperite de nisip și nomol.

Numeroase observațiuni confirmă într'adevăr posibilitatea unor astfel de fenomene, cari rămîn însă, cu toate acestea, cu totul izolate. Ca unul din argumentele principale se aduc rezultatele ce le-a avut N. A. *Andrussow* din golful Karabugas, pe malul oriental al mării Caspice. Prin concentrațiunea apelor golfului, aceasta devine așa de salină, încît fauna bogată, adusă de curenți din marea deschisă, moare. În anotimpurile călduroase malurile golfului sînt acoperite de cadavre de pești, din care o parte se scufundă și e îngropată în nomolul fin al golfului, încît condițiunile de bituminizare sînt satisfăcute.

Cum zăcămintele primare de petrol se găsesc uneori în depozite lagunare, Höfer compară modul lor de formațiune cu acela al sedimentelor din lagunele de pe malul estic al Mării Roșii. Cadavrele faunei marine plutitoare sînt împinse aci de vînturi, pe malurile mării și în lagunele unde sînt repede îngropate în nisipul îngrămădit de valuri. Pentru ca zăcămintul născînd de petrol să fie păstrat, și decî acoperit de straturi mai tinere, trebuie admisă și aici o scufundare a coastelor și a lagunelor. Ceeace se produce într'o lagună se poate întîmpla într'un golf sau braț de mare; Höfer nu exclude chiar acumulare de cadavre în delte.

Un progres însemnat în studiul formațiunei bitumenului de origină organică s'a făcut de cîțiva ani încoace, prin cercetările asupra bituminizării microorganismelor, cercetări cari au ridicat discuții vii, atît în cercurile geologilor și a naturaliştilor, cît și în cele ale himiştilor.

G. Krämer și *A. Spilker* au extras pentru întîia oară dintr'un nomol, care se găsește supt un strat de turbă în bazi-nul unui lac aproape de Haff lîngă Stettin, o ceară, pe care o credeau produsă exclusiv de baccilariacee, de oarece era de

mult cunoscut, că aceste alge (diatomee) conțin în celulele lor picături de o substanță uleioasă.

Potonié a arătat mai târziu că acest nomol e un depozit bogat în rămășițe organice de o microfaună și microfloră, care se află într'o stare specială de putrefacțiune bituminoasă, datorită mai ales faptului, că se găsește în ape stătătoare. Engler analizând acest nomol, pe care *Potonié* l'a botezat *sapropel*, a găsit pînă la 24.4% oleiuri gudronoase, ce conțin și parafină. Acest sapropel ar constitui materialul primitiv pentru formarea petrolului. Diferitele roce bituminoase al căror bitumen e primar, adică format deodată cu formarea rocei, n'ar fi decît varietăți diferite de sapropel. Bălțile, fie ele sărate sau nu, lagunele, limanurile și lacurile sărate ale stepelor, cu un cuvînt apele stătătoare, prezintă condițiunile cele mai favorabile pentru formarea rocilor sapropelice. Observațiunile lui *Ferdinand Ludwig*, asupra lacurilor sărate din Siberia și ale lui *A. F. Stahl* asupra lacurilor sărate din stepa Kirgiselor, confirmă aceste vederi. Cum *Zuber* distinge un «*facies*» de petrol al formațiunilor geologice, tot ast-fel și *Stahl* vorbește de un «*Naphtafacies*», care ar indica o mare puțin adîncă, litorală și formațiuni de o stepă cu depresiuni, în care s'ar aduna ape sărate și s'ar sedimenta sarea.

Așa găsim și explicarea, pentru-ce de obicei zăcămintele de petrol sînt în formațiuni salifere sau în apropierea sărei; s'a enunțat chiar o regulă: *nu e sare fără petrol*. *Cobilcescu*, care observase această asociație de sare și petrol, admisesese chiar că și sarea ar fi uneori de origine eruptivă, venită din interiorul pămîntului.

Iată, în cîteva cuvinte, teoriile cele mai argumentate pentru a explica origina petrolului pe cale organică. În rezumat, reese din studiul critic al tuturilor acestor vederi, că hidrocarburele care constituiesc zăcămintele de petrol pot naște atît din bituminizarea plantelor, cît și a animalelor, dar mai ales a microorganismelor (animale și plante foarte mici, microscopice, care însă prin mulțimea lor cea mare ar produce mult bitumen).

D-l *Mrazec*, legîndu-se la această din urmă ipoteză, îi aduce în sprijin, în urma studiilor din Carpații noștri, o mulțime de date geologice, și o ridică la valoarea unei teorii documentate și plausibilă, asupra căreia însă vom reveni.

(Extras și explicat de G. MURGOCHI.)

R Î N D U N I C Ț

Venise primăvara, și rindunele în zbor
Treceaū din casă în casă, cătîndu-și cuibul lor,

Dar jalea pustiirii aflare-acun în sat,
Căsuțele'n ruină și cuibul dărîmat.

Ci, totuși, cea din urnă grăbea nădăjduind :
Că-și va găsi sălașul la curtea de pe grind.

Acolo anî de-arîndul își scoase puîșori
Supt streșină, de-asupra miresemelor de flori...

Dară la vatra scumpă a vechilor boeri,
Unde lucea viața voioasei primăveri,

Ca pe-un mormînt acuma, peste trecutul mort,
Umblaū figurî streine la vorbă și la port

Și unuia dintrînșii ce sta privind în gol,
Cercă să-și spună dorul al primăverii sol:

«În țara cea frumoasă să cînt eū am venit,
O lasă-mă, streine, la cuibul meū iubit;

Mă lasă-aicea cuibul din nou să mi-l clădesc....»
— «Nu-mî trebui mic cîntec, — eū aurul iubesc!»

Mihnită rîndunica în alte zări s'a dus
Pierind ca o săgeată în vinătul apus...

I. DRAGĂNESCU.

SPRE VOI...

*Spre voi îmi îndrept, azi, cîntarea de foc,
Stăpîni iubitori de lumină :
Cu rîvnă băturăți, luptîndu-vă greu.
Puternica noapte haină.
Și vouă vă cînt vijelosul meū vîers.*

Bieți robi fără soare și vlagă:
Purtați de'ndoeli și'n cătușe de gând
Să treceți vieața întreagă.

Spre vârful senin al aprinselor zări
Vă poartă, stăpîni, idealuri;
Din văile triste-ale negrei cărări
Voi singuri rîvniriți spre dealuri,
Cînd trîmbița vieții sună îndelung,
Voi singuri chemării urmarăți:
Și'n funduri de rîpi trîmbițările-ajung, —
Voi robi le-auziați și — visarăți...

O, dacă de vechile mari frămîntări
O fibră'ncă'n piept vi se zbate,
Voi care cuprindeți și cer și pămînt
Și-a voastre-s plăcerile toate,
Și plînsu-al acelor ce'n noapte tînjesc —
Nu treceți rîzînd lingă dînșii:
Cuvîne-se-ai vieții trufași biruitori
Cu drag să-și apropie nvișii.

Orî mergeți cu mine, voi, oameni aleși,
In peșteri de noapte și groază,
Pe unde nici rază nu poate veni,
Nici ochiul nu poate să vază —
Acolo'n adînc stăvilît de furtună —
Nu-î glas fericirea s'o cînte,
Nici inimă nu-î, străjuită de gând,
Spre culmi aurii să s'avînte...

Acolo'n adînc sînt dureri de prisos
Și'n voi este-un rîs prisoselnic,
Din rîsul acesta zvîrliți-le lor
Doar sîmburul, vieții prielnic, —
Din rîsul acesta — stîrnit de noroc —
Increderea dați-le 'n gînduri:
Destul vor putea să nu creadă'n nimic
Supt gli'entre putrede scînduri!

Voi, oameni ai nopții! veniți și-ascultați:
Ascunsă-î în voi fericirea;

*Și cerul și marea și soarele-aprins
 In suflete-și află sclipirea ;
 Că'n rîvna de viață și'n dragostea ei
 Stă 'ntregul noroc al țării,
 Și'n firul de grîu zămislit supt pămînt
 Stă'n fașe prins aurul pînii.*

*Veniți și ascultați-mi cîntarea de foc:
 Din inima-mi ruptă-î și-a voastră:
 Și firea v'o cîntă cu viersu-î etern
 Din cîmp pînă'n bolta albastră!
 Răsune'n adîncuri, trezească-î pe toți —
 Prin lacrima clipei de jale
 Să rîdă'nspre cer numai ochi minunați
 De farmecul zărilor sale!*

ENRIC FURTUNĂ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
IMN PRIMAVERII

*Neprihănit de ură fie cîntul
 Aleșilor...
 — Pe vîrfuri piere ceața,
 Senină se desprinde dimineața
 Și 'n cîntec Lui zbugnește 'ntreg pămîntul!
 Noi vrem cîntare nouă, de mărire
 Să-î prinosim Stăpînului puterii...
 Popoarelor! cîntarea re'nvierii
 O înstrunați, pe nevăzute lire!...
 Încingeți-vă frunțile cu laur
 Și împlețiți cununii din mirt în floare
 Și 'ncingeți-vă tîmplele, fecioare,
 Și 'mpodobiți altarele de aur
 Cu flori de nufăr, duceți trandafirii
 Și crinul alb, să nu lipsească izma...
 Și, alungînd din duhul vostru pizma,
 În gînd curat să preamărim frumsețea firii!
 Aduceți flori; de-acum cîntare nouă
 Să 'nstrun pe liră: viers de bucurie
 Și cîntul mieu la tineri să le fie*

Menit, fecioarelor, și vouă!
 Al vostru e cuprinsul, firea 'ntreagă,
 Al vostru-î faptul dimineții, primăvara,
 Și-apusul rumenit în sînge, a voastră-î vara
 Copiilor, cu viața 'n veci pribeagă.
 Sus inimile! să cîntăm natura
 Și florile și cîmpul și izvoare
 Și Nimfele-adormite 'n pat de floare
 Și dragostea; noi nu știm ce i-e ura...

...Iar' cei nevrednici și 'nnegriți cu duhul,
 Ei n'aū simțit nici cînd în suflet oare
 Zbucnirea fioroasă a vieții?
 Eternul dor de-a ști mai multe, lupta
 Infiripată 'n mîi și mîi de secol
 Între ce-î rău și ce i-e bine 'n lume,
 Nemărginita dragoste a firii?
 Ei n'aū gustat nici cînd nectarul vieții,
 Și n'aū sorbit cu lăcomie cupa,
 Ambrozia divină, ce 'ncătușă
 Cu farmecul nestîns al poeziei
 Și inima și sufletul și mîntea?
 Aū inima lor mică s'a deschis,
 Cu gura ei setoasă de iubire
 Să zmulgă 'n doru-î de viață și de luptă,
 Din marea asta, vecinică 'n furtună,
 Din încleștarea miilor — mulțimea
 Nenumăratelor ființe 'n lume, —
 Din nesfîrșitul dor nebun, de viață,
 Din uriașa frămîntare-a lumii:
 Izvorul nesecat al poeziei,
 Deplina armonie a naturii?
 Nici-cînd privirea lor senină, ochii,
 Descătușăți din vîforul de patimi,
 În zborul lor de vultur, spre lumină,
 La răsărit, în farmecul de vară,
 N-aū admirat zbucnirea-'n fricoșată
 A vieței încleștate 'n luptă cruntă
 Cu întunerecul și moartea necuprinsă?

Osana decî, Osana!
 Cîntați Părintelui, cîntați întreg pămîntul,
 Că glasul Lui s'aude în prăpăstii
 Și vorba Lui, e tunet și-adiere,
 Mânia Lui i-e vișor!
 Și bun e Domnul. Suflul gurii sale
 Aprinde firea și îi dă viață,
 Mînia Lui i-e dulce!

*Din munții suri se prăbușesc izvoare
 — Sunt lacrămile Lui de milă —
 Și mila Lui, nemărginită este.
 Și'n urma lor cresc flori și muguri:
 Hlamidă verde înveșmîntă cîmpul
 Și plugurile sfășie pămîntul
 Bogat în daruri...
 Și plină este mîna Lui de haruri
 Și-acolo unde samănă El grîul,
 Tăposul orz și-ocăzul și secara,
 E însușit și înmiit e rodul:
 Că mîna Lui, bogată i-e în daruri.
 Și secerișul i-e bogat acolo,
 Pe unde Domnul samănă cu milă
 Și'ntinde mîna Lui și răcorește cîmpul
 Cu ploaie și cu rouă...*

Osana!
 Cîntați Stăpînului, cîntați, popoare,
 Și limpede vă fie glasul strunei,
 Cînd prinosiți Stăpînului furtunei,
 Bogata mînei voastre roadă 'n floare,
 Voi cei curați cu duhul! — Aleluia
 Strigați-î Lui cu inima curată,
 Osana Lui, să-î cînte firea toată,
 Zbucniți din miî de piepturi: Aleluia!

VE C E R N I E

*Bătea un clopot, răsunînd prelung,
 Și-i răspundea un altul de departe...
 Și tot așa suncău mereu, mereu...
 Eu le-ascultam tăcut pe amîndouă,
 Supt razele roșiaticice de-amurg,
 Privind cărările ce se'nneacău în pară...
 Eu le-ascultam și mi-a părut atunci
 Că le'nțeleg jelană din glasuri:
 Nu sărbătoarea ce-o să fie mine,
 Ci chinul veșnic și nespūs al vieții
 Rosteau adînc în liniștea'nserării!...
 Și nu știu cum simții pe gene picurî,
 Obidă grea mi s'așternu pe suflet...
 Și'n sar'acea sfîntă de'nviere,
 Plînsei amar tot ce murise'n mine!.....*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. M. MARINESCU.

C R O N I C Ă

Contribuirile foarte numeroase primite pentru numărul de Paști de la colaboratorii noștri, dintre care unele am fost nevoiți chiar să le amînăm, ne fac să lăsăm pentru numărul viitor, de după Dumineca Tomii, cronica mișcării literare.

În acelaș număr vom închina un articol special memoriei mult regretatului și vrednicului academician S. Fl. Marian, folkloristul neobosit și luminat, meritele mari ale căruia se vor cinsti tot-deauna de către credincioșii culturii și literaturii rominești.

De asemenea rămîne pentru acel număr și articolul asupra Tinerimeii artistice și a frumoasei sale Expoziții din acest an, mulțumindu-ne să exprimăm aici sentimentele noastre de recunoștință d-lor Kimon Loghi, G. Verona, I. A. Steriade și L. Tempea pentru sprijinul prețios ce ni l'au dat.

Cetitorilor noștri le dorim din suflet: sărbători fericite!

RED.